Toekomst voor het Kromme Rijn Linie Landschap

Ontwikkelperspectief 2040

april 2025

Kromme Rijn Linielandschap

Inhoudsopgave

1. Proces, doel en context
2. Vertrekpunt, urgentie en visie
3. Van vijf thema's naar één ruimtelijk perspectief
4. Ruimtelijk Perspectief op vier deelgebieden
5. Uitvoeringsprogramma

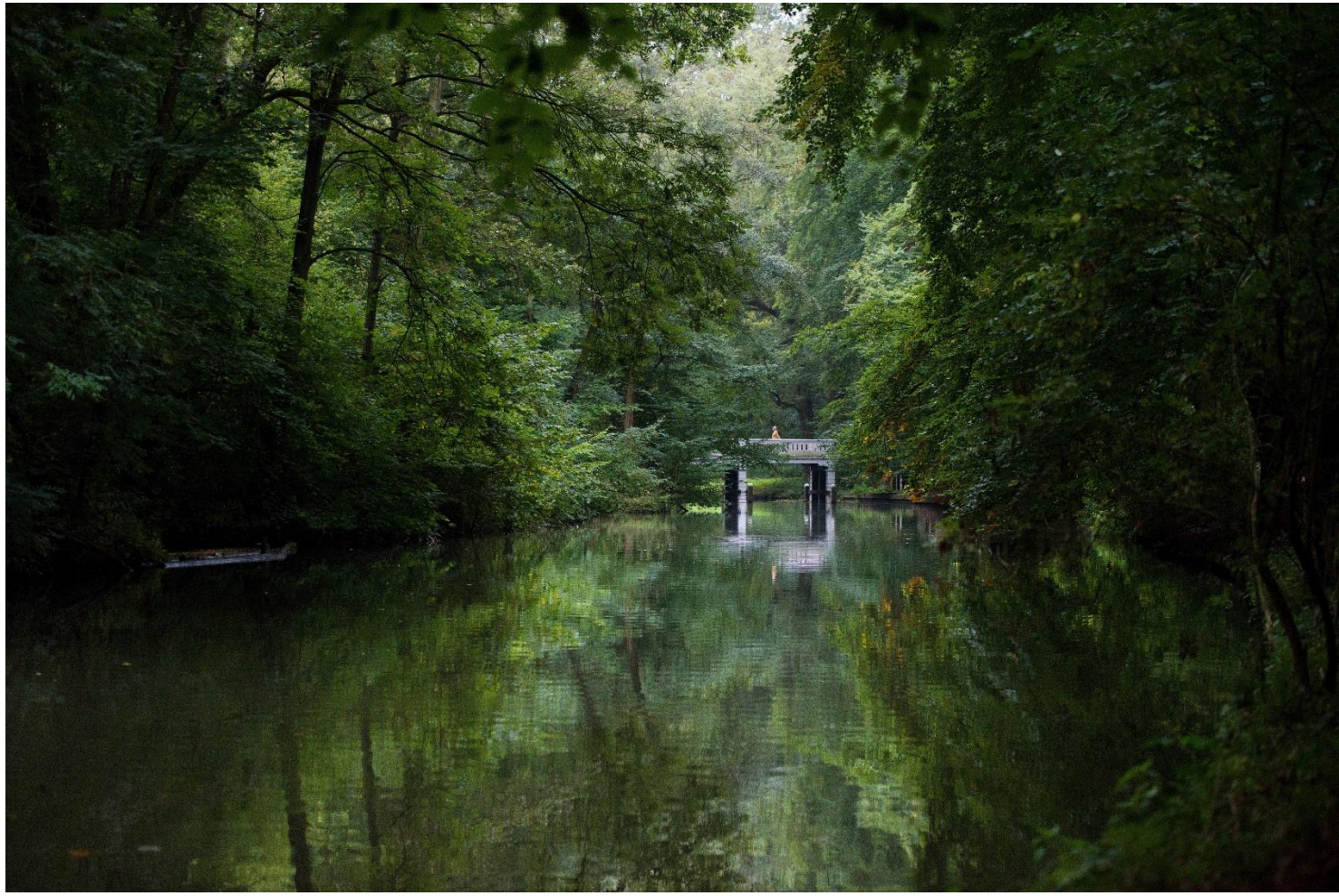

De Kromme Rijn in Amelisweerd

Proces, doel en context

Groen Groeit Mee

- Steeds meer mensen willen wonen in de provincie Utrecht. De vraag naar ruimte is groot en de hoeveelheid groen per inwoner staat onder druk;
- Terwijl groen van grote waarde is als het gaat om klimaatadaptatie, biodiversiteit en het geluk en de gezondheid van inwoners;
- Groen Groeit Mee is de ambitie om recreatief groen, natuur, water en landschap mee te laten groeien met het stijgende aantal woningen in de provincie Utrecht;
- 41 partijen samen werken samen aan meer en beter groen;
- Groen (inclusief water) dat bekender is, diverser en makkelijk toegankelijk;
- Kromme Rijn Linie Landschap is één van de vijf voorbeeldgebieden.

Bestuurders van de deelnemende overheden na het ondertekenen van de samenwerkingsovereenkomst voor het Kromme Rijn Linie Landschap

Meer informatie zie: www.groengroeitmee.nl

Voorbeeldgebied Kromme Rijn Linie Landschap

- Een prachtig en divers gebied, waar veel mensen van genieten;
- Een fraai landschap met een rijke historie;
- Maar ook zijn er veel barrières, staan natuurwaarden onder druk, is er een forse wateropgave en ontbreekt een duidelijk perspectief voor de landbouw;
- En de verstedelijkingsopgave vergroot de druk op het gebied verder.

Kortom, er is urgentie om vanuit de ambities van '*Groen Groeit Mee*' een ontwikkelperspectief voor 2040 te maken voor dit gebied met een uitvoeringprogramma.

We hebben dit opgepakt vanuit een samenwerkingsovereenkomst met 7 overheden: de provincie Utrecht, HDSR en de gemeenten Bunnik, Houten, Nieuwegein, Zeist en Utrecht.

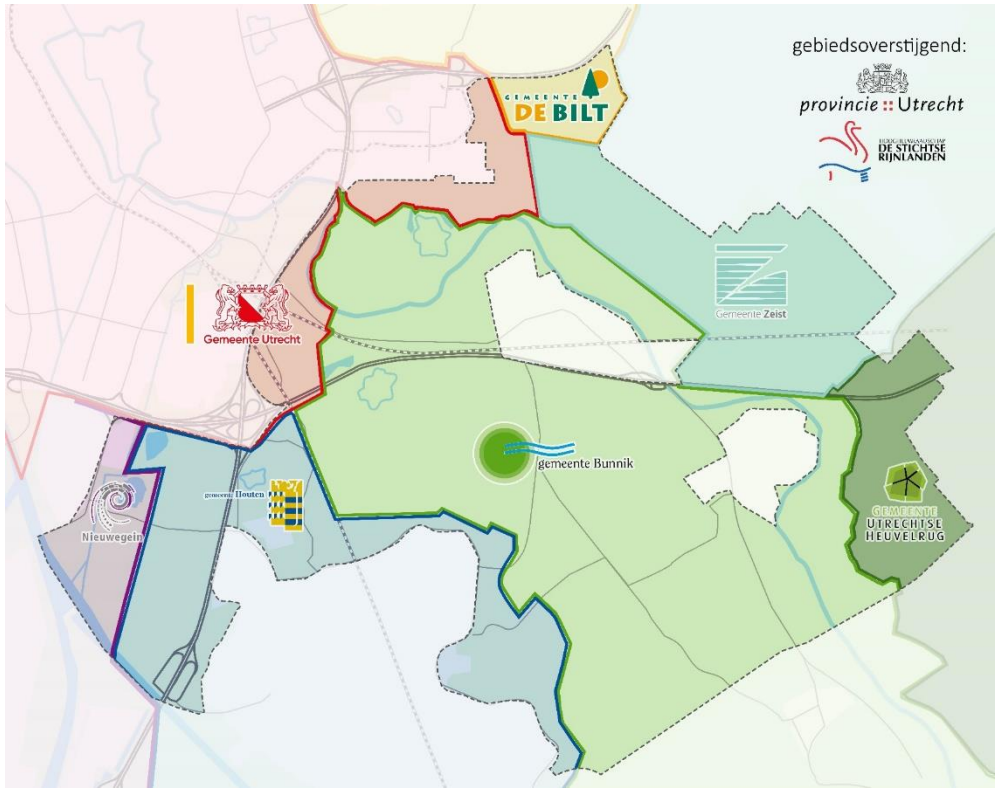

Kaart met de gemeentegrenzen

Voorbeeldgebied Kromme Rijn Linie Landschap

Uitgangspunten:

- Het betreft in de kern een samenwerking met zeven overheden (gemeentes De Bilt en Utrechtse Heuvelrug in de tweede lijn);
- Gebiedspartijen zijn op meerdere momenten betrokken in het proces om hun input te leveren;
- Werken vanuit opgaven, belangen en urgenties in het gebied;
- Werken in relatie met de opgaven en kansen in het omliggende stedelijk gebied t.b.v. meer synergie en betere oplossingen.

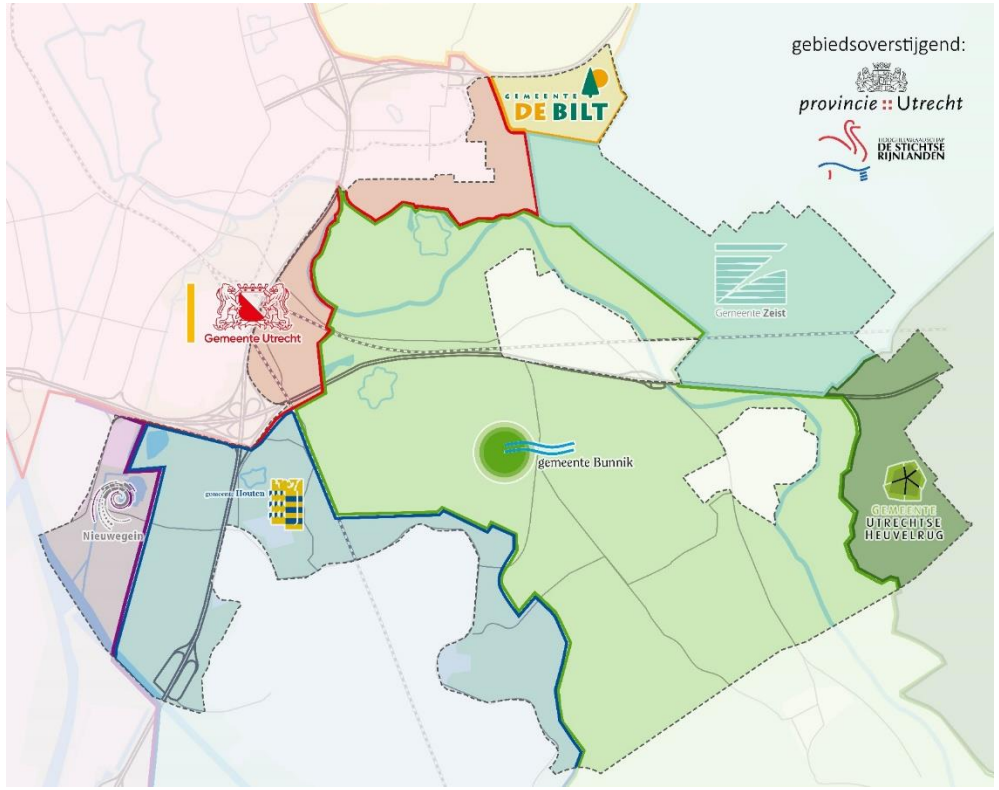

Kaart met de gemeentegrenzen

Wat is het ontwikkelperspectief?

- In het ontwikkelperspectief beschrijven we de gewenste richting voor het gebied voor de komende 15 jaar, dus tot 2040;
- Dit perspectief is integraal, alle opgaven die in het (buiten)gebied spelen krijgen er een plek;
- Het geeft de richting en bevat maatregelen op hoofdlijnen. De uitwerking en het ‘leggen van de ruimtelijke puzzel’ in specifieke deelgebieden moet hierna nog worden gedaan samen met de direct betrokkenen zoals bewoners, ondernemers, grondeigenaren en omwonenden;
- Het ontwikkelperspectief wordt aan de colleges van B&W (gemeente), gedeputeerde staten (provincie) en dagelijks bestuur (HDSR) voorgelegd voor vaststelling;
- Het ontwikkelperspectief zelf heeft geen juridische status. Het geeft wel richting en het dient als input voor omgevingsvisies en -programma’s van de gemeenten en de provincie;
- Het is vertaald in een uitvoeringsprogramma waarin concreet is gemaakt waar we in de komende jaren (ca. 3 á 5 jaar) aan werken;
- We spreken af hoe we dat doen, wie wat doet en welke resultaten we daarmee bereiken. Dit leggen we vast in een nieuwe (meerjarige) samenwerkingsovereenkomst.

Context

Er wordt op meerdere plekken en verschillende schaalniveaus al over het Kromme Rijn Linie Landschap nagedacht. Voor de totstandkoming van dit ontwikkelperspectief zijn onder meer van belang:

- NOVEX-gebied Utrecht-Amersfoort:
  - Verstedelijking in metropoolpoorten Groot Merwede (voormalige A12-zone) en Lunetten-Koningsweg, en in regiopoorten Bunnik, Houten en Driebergen-Zeist;
  - Adaptief programmeren (en investeren) op het snijvlak van o.a. woningbouw, mobiliteit en groen
  - MIRT-onderzoek Groot Merwede en Rijnenburg;
- Utrechts Programma Landelijk Gebied (UPLG) gebiedsagenda's voor de Kromme Rijnstreek en de Utrechtse Heuvelrug;
- Actualisatie Integraal ruimtelijk perspectief (IRP) van de U10, vertaling naar uitvoeringsallianties;
- Gemeentelijk omgevingsvisies, zoals in Bunnik;
- Agenda buitengebied van de gemeente Houten.

Kaart van het NOVEX ontwikkelperspectief Utrecht-Amersfoort

Context

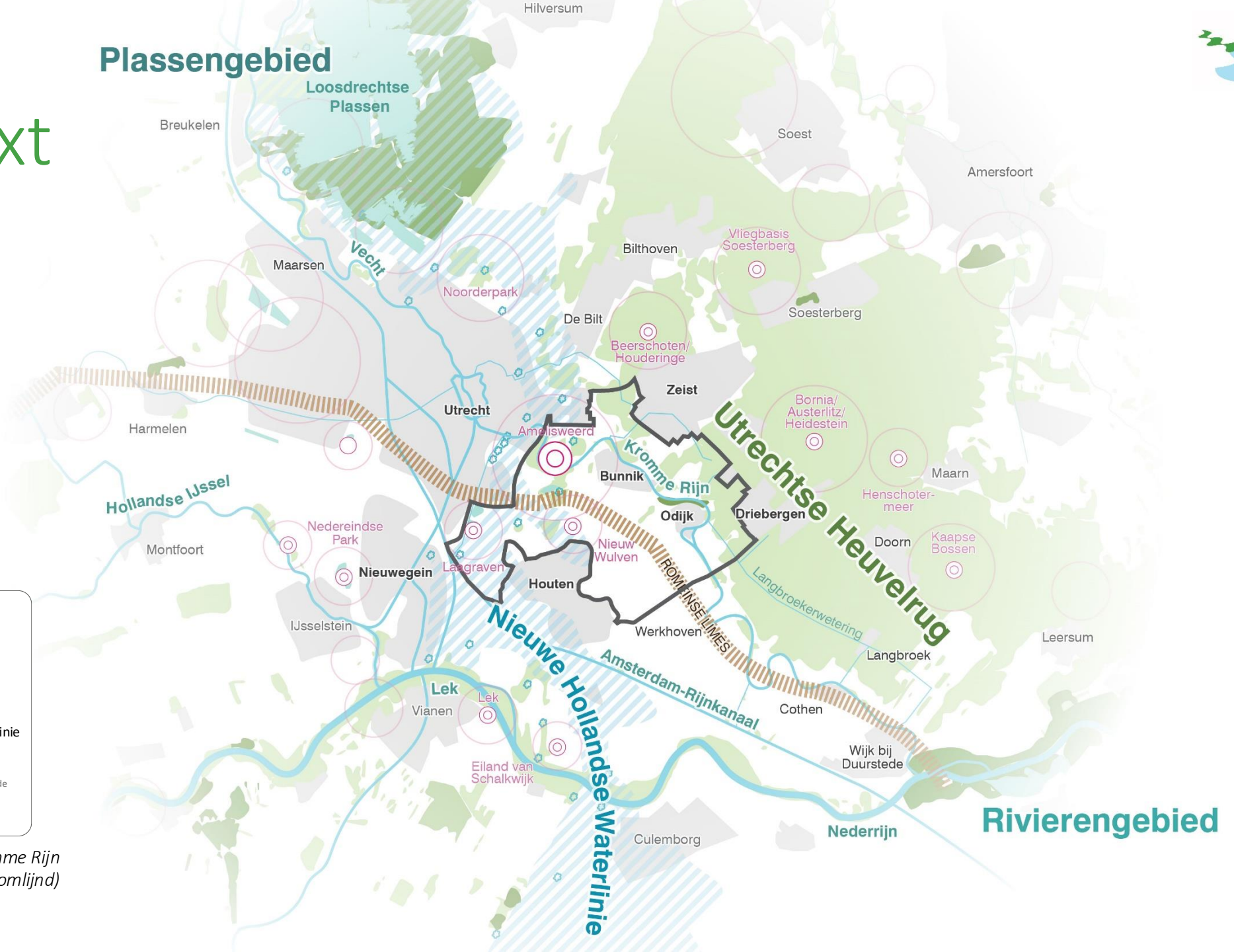

Legenda

- Stedelijk gebied
- Water
- NNN-gebieden
- Natura 2000-gebieden
- Nieuwe Hollandse Waterlinie
- Romeinse Limes
- Recreatiegebied (hoe groter de cirkel hoe meer bezoekers per jaar)
- Plangrens

Contextkaart van het Kromme Rijn Linie Landschap (zwart omlijnd)

Proces

Bij het maken van dit ontwikkelperspectief is met een breed scala aan partijen samen gewerkt en/of overleg geweest. Onder andere:

- Werksessies met de werkgroep van de zeven overheden;
- Vier brede stakeholdersessies: om doelen, dynamiek en ambities op te halen, om te ontwerpen aan de deelgebieden en om concepten te toetsen;
- Vier bestuurlijke overleggen;
- Excursies in het gebied en naar referentieprojecten;
- Keukentafelgesprekken met agrariërs;
- Werksessies deelgebieden en thema's;
- Individuele gesprekken stakeholders;

Sfeerbeelden van de Stakeholdersessies

De input van stakeholders is steeds zoveel mogelijk meegenomen in de uitwerking naar dit ontwikkelperspectief. Richting de afronding hiervan heeft een aantal mensen nog feedback gegeven, die we grotendeels hebben kunnen verwerken. Tegelijk blijft het ook een gegeven dat -zeker gezien het feit dat de betrokkenen vaak voor één thematisch belang staan (bijv. natuur, recreatie of landbouw)- we hiermee niet iedereen tevreden kunnen maken. Het is balanceren tussen verschillende belangen, waarbij we zoveel mogelijk proberen deze in de schaarse ruimte te combineren.

Jongerenvisie Kromme Rijn Linie Landschap Zeist

“Wat vinden jullie, de jeugd, belangrijk voor de ontwikkeling van het Kromme Rijn Linie Landschap tussen Zeist en Bunnik? Hoe kunnen we in dit gebied de natuur versterken, meer mogelijkheden voor recreatie creëren en tegelijkertijd boeren een toekomstperspectief bieden? Stel je voor dat jij over twintig jaar hier woont met je gezin!” Met deze uitdagende vraag gingen negentig leerlingen van het Technasium van KSG De Breul eind 2024 aan de slag met een Jongerenvisie voor het Zeister deel van het Kromme Rijn Linie Landschap.

Selectie van de bijdragen:

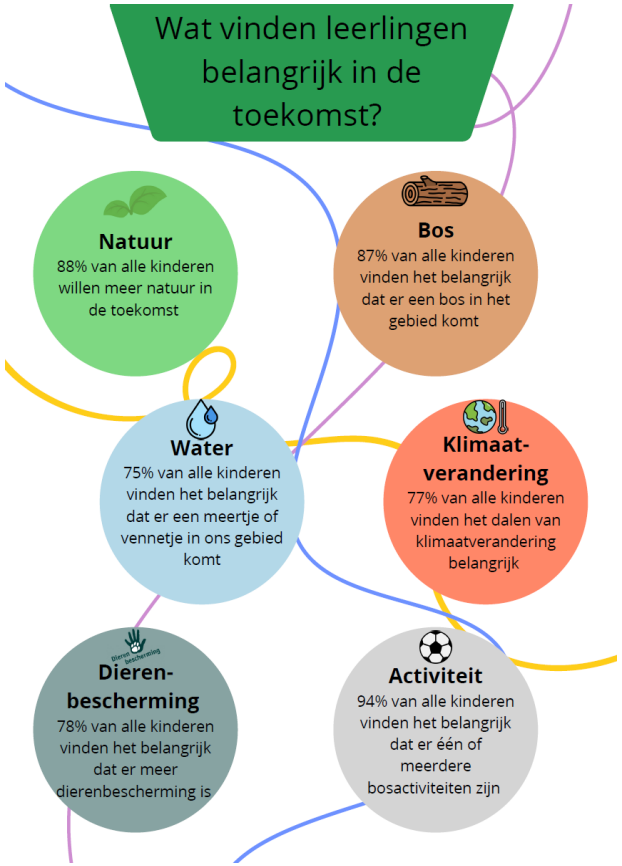

Keuzes maken

Het gebied is al volop in gebruik, en tegelijk hebben we op veel thema's nu behoefte aan meer ruimte. Dit blijkt ook uit de veelheid aan doelen en ambities die we hebben opgehaald. Dit roept twee vragen op, die we in dit ontwikkelperspectief proberen te beantwoorden:

- Hoe gebruiken we de ruimte in het gebied in de toekomst, wat doen we waar?
- Welke functies kunnen we combineren en welke niet?

Huidige grondgebruik van het plangebied

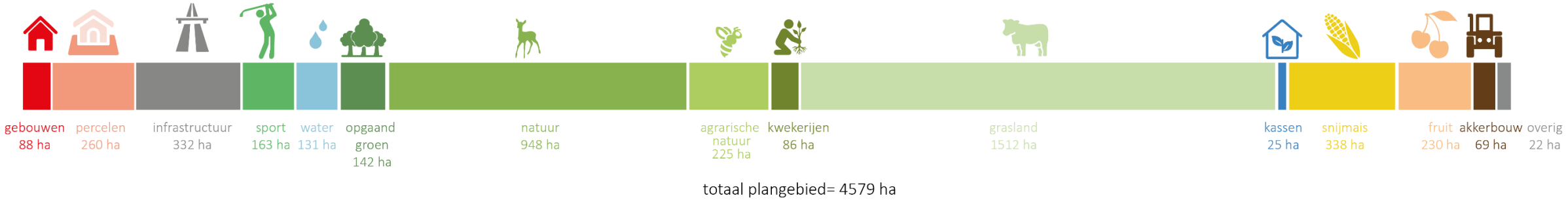

Opgaven voor de toekomst die ruimte vragen:

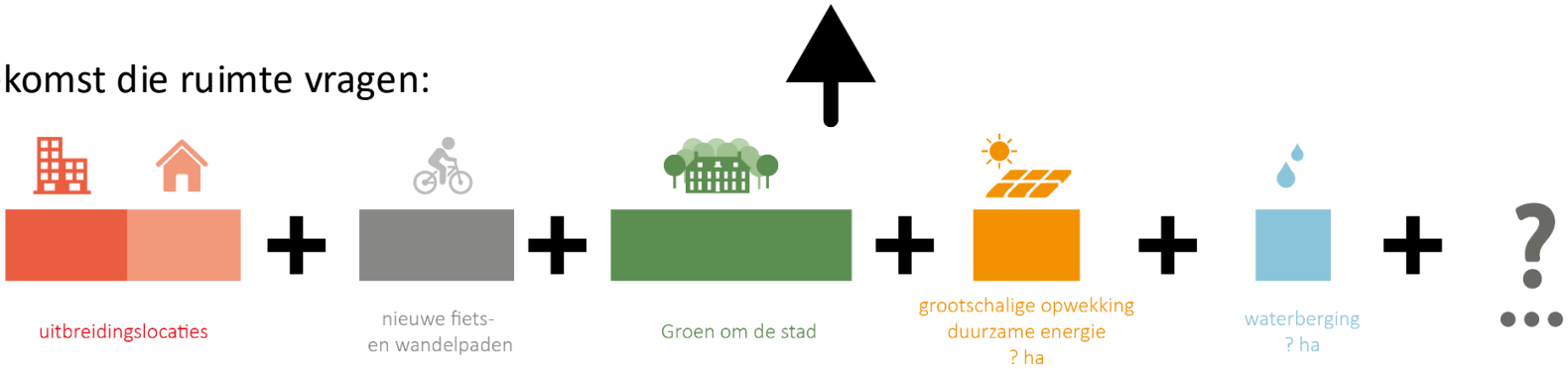

Vertrekpunt, urgentie en visie

De Basis: Prachtig landschap met een rijke historie

- Eeuwenoud dynamisch landschap
- Botsing door rivieren en de stuwwal van de Heuvelrug
- Rivieren zorgden voor stroomruggen
- Ondergrond biedt geschikte plek om te leven voor planten, dieren en mensen
- Geomorfologie vormt ook nu nog het diverse landschap en de inrichting daarvan

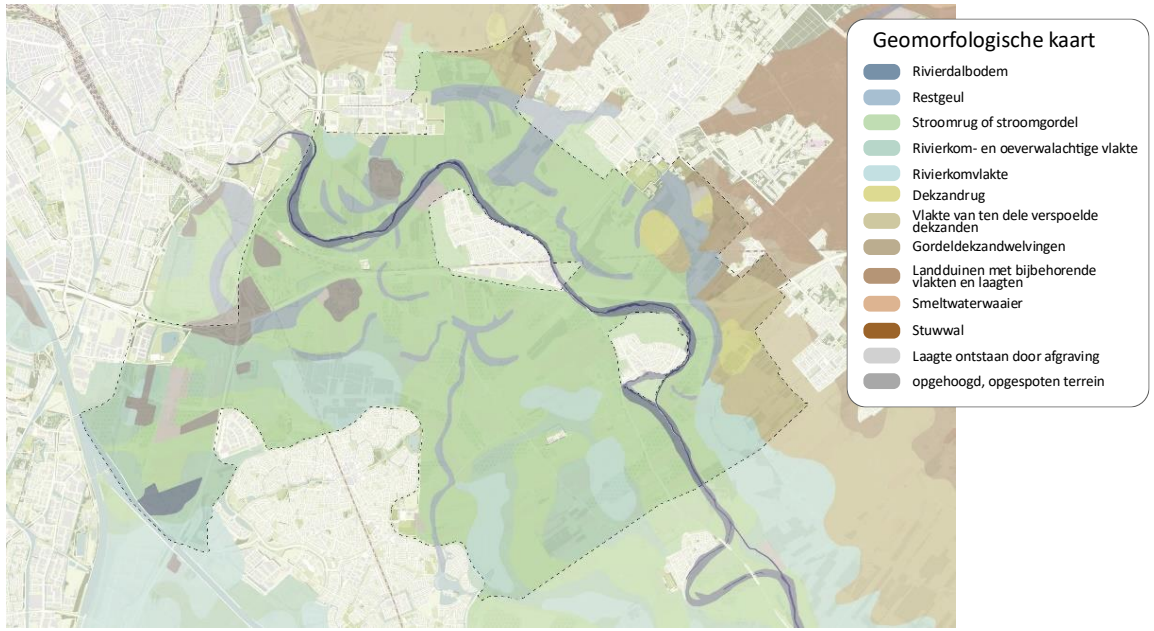

Geomorfologische doorsnede van het plangebied

De Basis: Prachtig landschap met een rijke historie

Hoogtekaart:

- Hoge Utrechtse Heuvelrug en stroomruggen
- Lage Veenweidegebied (zuidwesten) rivierkommen en stroomgeulen
- Verhoogde forten, snelwegen, sporen en woonwijken komen niet overeen met de ondergrond

Hoogtekaart van het plangebied (bron: AHN 2024)

De Basis: Prachtig landschap met een rijke historie

- Bodem en water is altijd al sturend geweest
- Drie dominante tijdslagen: Romeinse Limes, Landgoederen, Nieuwe Hollandse Waterlinie
- De rijke historische gelaagdheid zorgt voor een enorme aantrekkingskracht van de regio

Urgentie: verbroken relatie heden-verleden

- Verstedelijking, industrialisatie en technologische ontwikkeling trok de relatie tussen landschap en landgebruik van elkaar los;
- Klimaatverandering en behoefte aan groen, identiteit en ruimte zorgt voor noodzaak om deze relatie te herstellen;
- Toenemende verstedelijking in en om het gebied zet het gebied verder onder druk.

1900

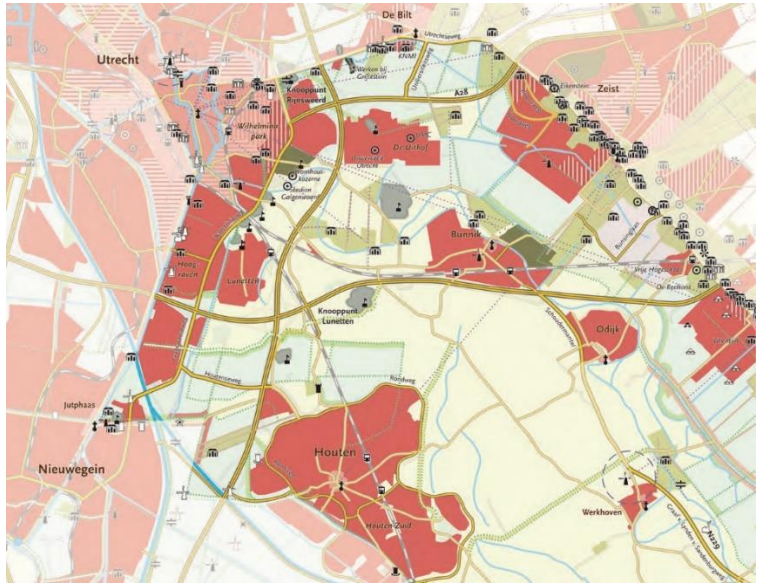

2024

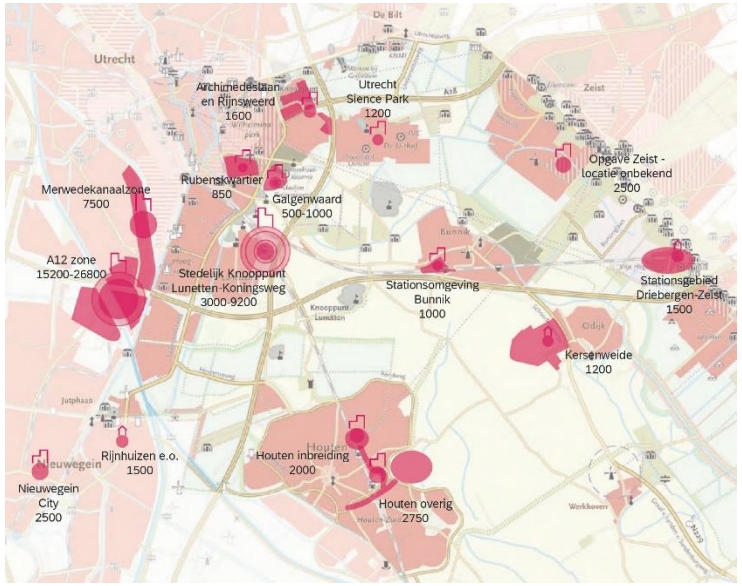

2050?

Urgentie: verbroken relatie tussen gebieden

- Snelwegen, provinciale wegen, spoorwegen en rivieren zijn barrières waardoor zowel mens als dier moeilijk door het gebied kan bewegen
- Soms hele lange stukken zonder passeermogelijkheid
- Kwaliteit aan oversteken laat ook vaak te wensen over

Kaart met barrières en passages mogelijkheden in het gebied

Van onder naar boven: Snelweg de A12, spoorlijn tussen Utrecht en Driebergen-Zeist, Amsterdam-Rijnkanaal

Urgentie: verbroken relatie tussen gebieden

- Veel losse gebieden met weinig onderlinge relaties
- Private terreinen die ontoegankelijk zijn, waarmee die ruimte beperkt benut wordt door een selecte groep en bovendien deze gebieden zo als barrière werken

Kaart met barrières en passages mogelijkheden in het gebied….

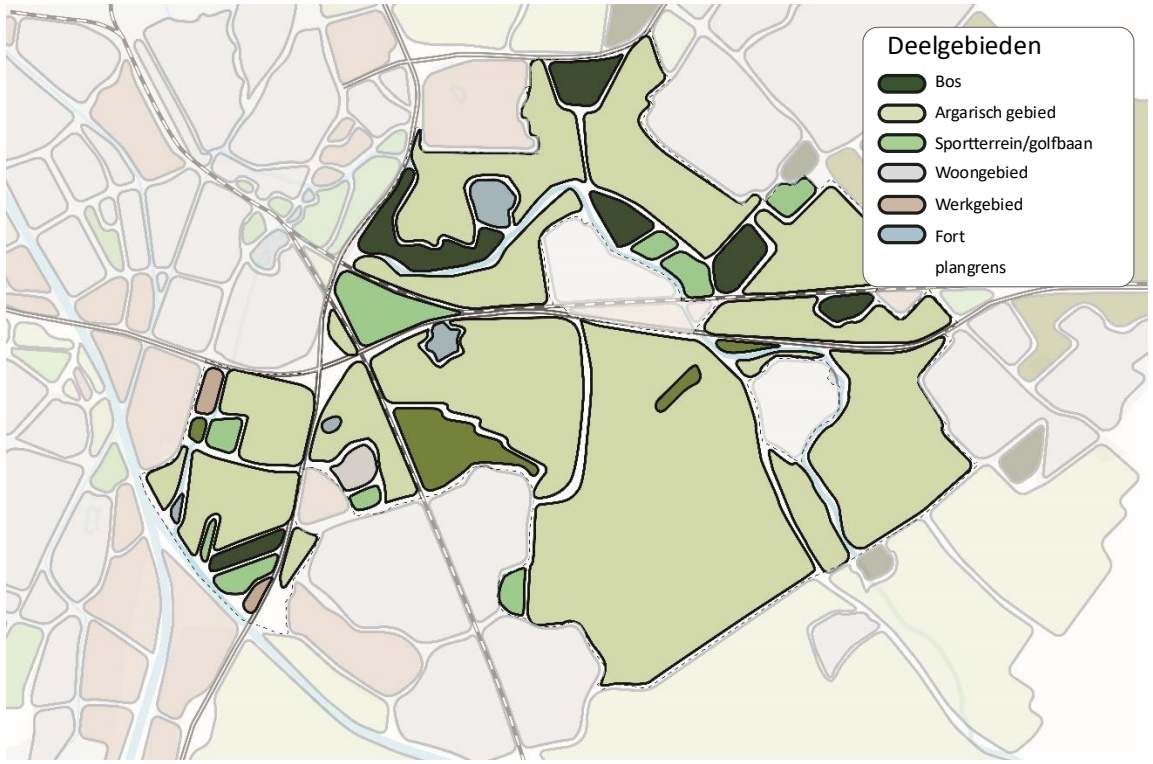

…die zorgen voor een versnipperd gebied

Urgentie: verbroken relatie tussen mens, landbouw en natuur

Wat hebben de fruitboomgaarden in Laagraven nog te maken met nabij gelegen het JUMBO distributiecentrum?

Bezoekers van Utrecht Centraal moeten de status van de natuur aflezen van een matrixbord (kunstwerk Arrivals / Departures van Marcus Coates)

Wat is de natuurwaarde hiervan?

Urgentie: verbroken relatie tussen stedelijk en landelijk gebied

Oplossing: gebruik de kracht van het Kromme Rijn Linie Landschap

- Door het stedelijk en landelijk gebied meer één samenhangende circulaire regio te maken…
- Kunnen we opgaven en oplossingen aan elkaar verbinden:
  - ✓ De stad voedsel eet uit de regio
  - ✓ De stad bouwt met biobased materialen
  - ✓ Het landelijk gebied aantrekkelijk voor recreatie en is ecologisch waardevoller
  - ✓ Goed drinkwater wordt ook op lange termijn gegarandeerd
  - ✓ Klimaatadaptatie, zeker de wateropgave, in samenhang op dit schaalniveau is geregeld
  - ✓ Gezondheid en geluk breed wordt bekeken
  - ✓ Sociale relaties verbeteren / kloof verkleinen
- Dit leidt tot nieuwe 'ruimte': fysiek, financieel en mentaal
- Een nieuw perspectief en verdienmodel voor boeren
- En meer kansen om doelen ook daadwerkelijk te realiseren

Waardenroos met overzicht van groenblauwe diensten van landschapselementen (bron: Handreiking Groenblauwe dooradering, naar verweven landbouw en natuur, Mooi Nederland, Bosch Slabbers)

Kromme Rijn Linie Landschap verbindt:

Kromme Rijn Linie Landschap verbindt

Het gebeurt al!

Duurzaam

Utrecht serveert de landbouwtransitie uit op een broodje: alles komt van lokale boeren

'Broodje Utrecht' is een serie broodjes die een Utrechtse chef-kok ontwikkelt met producten van boeren rondom de stad. Beeld Isolde Woudstra

Dit is een nieuwsbericht van **RTV Utrecht**

Vandaag, 12:24

Hennep van Wout en Luc helpt bij Utrechtse klimaataanpak: 'Fantastisch dit'

In 2050 wil Nederland geen broeikasgassen meer uitstoten. Dat lijkt nog ver weg, maar er moet ook nog heel veel gebeuren. Om de klimaatdoelen te behalen heeft Utrecht nu een plan gemaakt op provinciaal niveau. Met de 'Utrechtse klimaataanpak' monitort de provincie heel nauwkeurig hoe het staat met de uitstoot van broeikasgassen. Waar nodig wordt er bijgestuurd. Met de aanpak heeft de provincie een voortrekkersrol in het nastreven van de klimaatdoelen.

Net even buiten de provincie, bij Culemborg, ligt een veld vol vezelhennep. Niet de soort dat de geest verruimt, met deze plantjes kun je huizen bouwen. "Uiteindelijk wordt een hennepplant binnen honderd dagen zo'n drie meter hoog. Het zijn dan stevige stengels waarvan we de vezels kunnen gebruiken voor isolatiemateriaal en van de houtachtige onderdelen kunnen we plaatmateriaal maken", vertelt Luc de Wit.

Voorbeelden van initiatieven in het gebied die zorgen voor verbinding tussen stedelijk en landelijk gebied
Bronnen afbeeldingen: Wereld van Weelde, Volkskrant, RTV Utrecht en Land van Ons

Goed voorbeeld: Buijtenland van Rhoon

Buijtenland van Rhoon

Bron afbeeldingen:
Buijtenland van Rhoon

Goed voorbeeld: Park Lingezegen

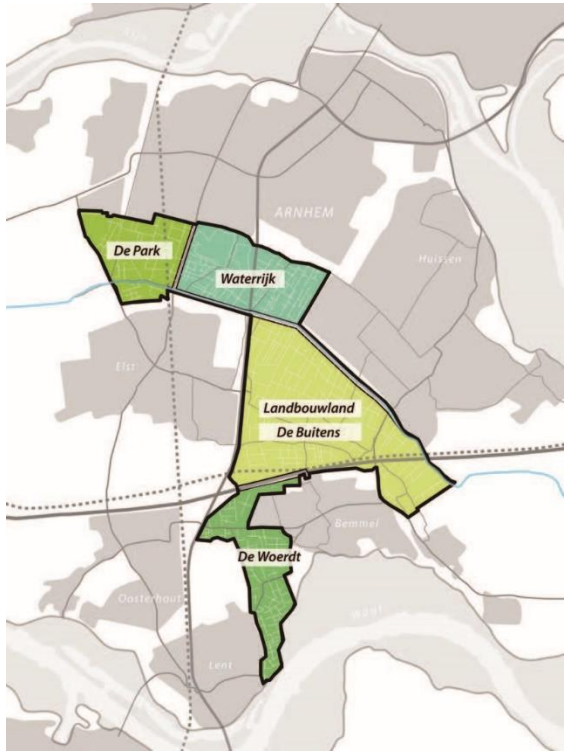

Bron afbeeldingen: Park Lingezegen, Feddes Olthof

Goed voorbeeld: Van Gogh Nationaal Park

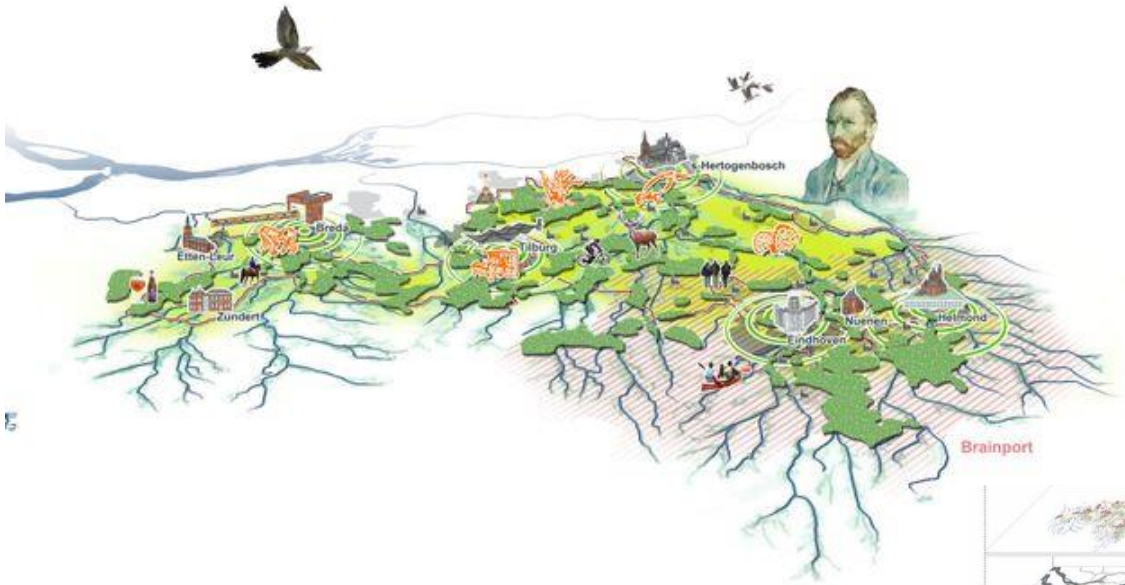

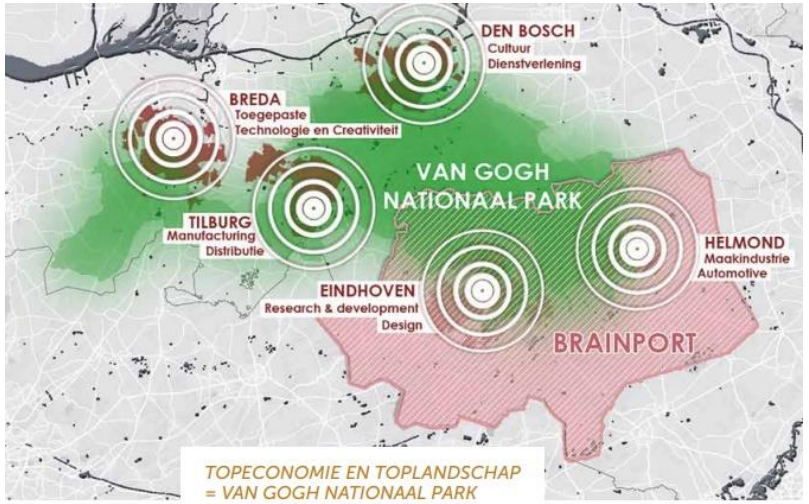

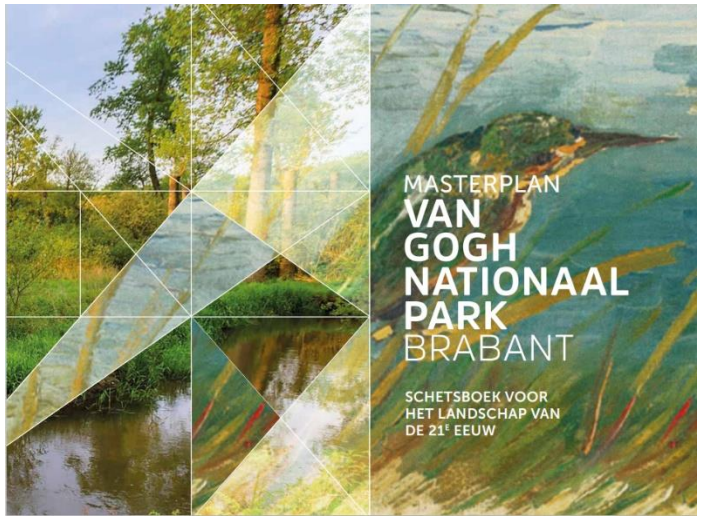

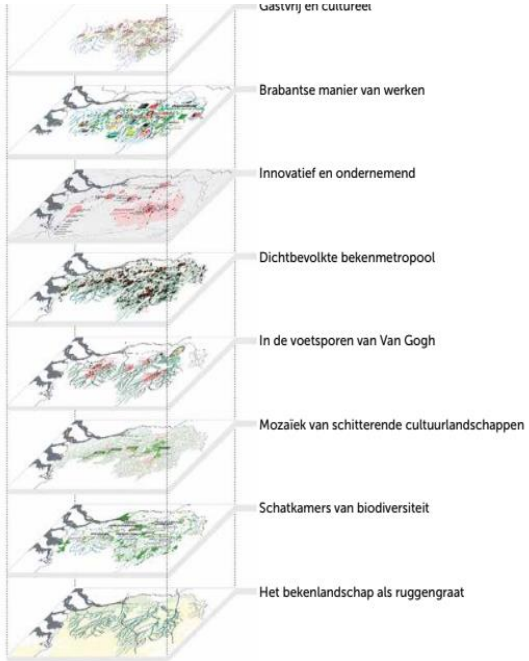

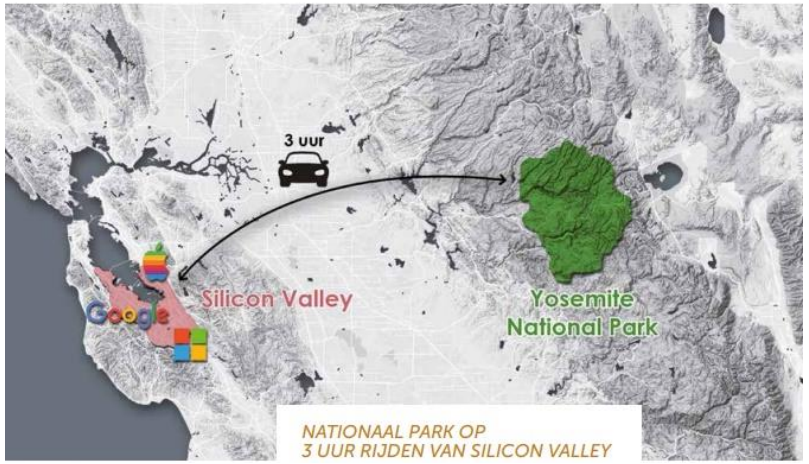

Bron afbeeldingen: Masterplan van Gogh Nationaal Park Brabant

Van vijf thema’s naar één ruimtelijk perspectief

Doelen en opgaven in het gebied

GROEN GROEIT MEE

Kromme Rijn Linielandschap

Voor de inventarisatie aan verschillende doelen hebben we de generieke ‘Groen Groeit Mee’ doelen als kapstok gebruikt en per thema nader uitgewerkt. Daarnaast hebben we ook een aantal stedelijke doelen en opgaven die hier niet in passen opgehaald en meegenomen.

Beleefbaar landschap
Het landschap is levend en beleefbaar, en draagt bij aan herkenbaar erfgoed en cultuur.

Toegankelijk groen
Iedere inwoner heeft toegang tot landschappen met een kwaliteit die aansluit bij recreatieve wensen en behoeften.

Veerkrachtige natuur
De natuur heeft een rijke biodiversiteit en is veerkrachtig.

Duurzame landbouw
De agrarische sector is rendabel en werkt volgens de principes van kringlooplandbouw en natuurinclusief.

Zichtbaar water
Een robuust en zichtbaar watersysteem als drager van gezond stedelijk leven, natuur en landbouw.

Stedelijke opgaven
De groei van de bevolking en economie vraagt ook ruimte in het gebied. We doen dit waar dat kan binnenstedelijk, maar dat kan niet altijd. Deze ruimtevraag is zowel direct via woningbouw en indirect via de bijbehorende opgaven rond energie, groen, sport, mobiliteit waarvoor in het stedelijk gebied niet voldoende plaats is.

Beleefbaar landschap

Hoe is het nu?

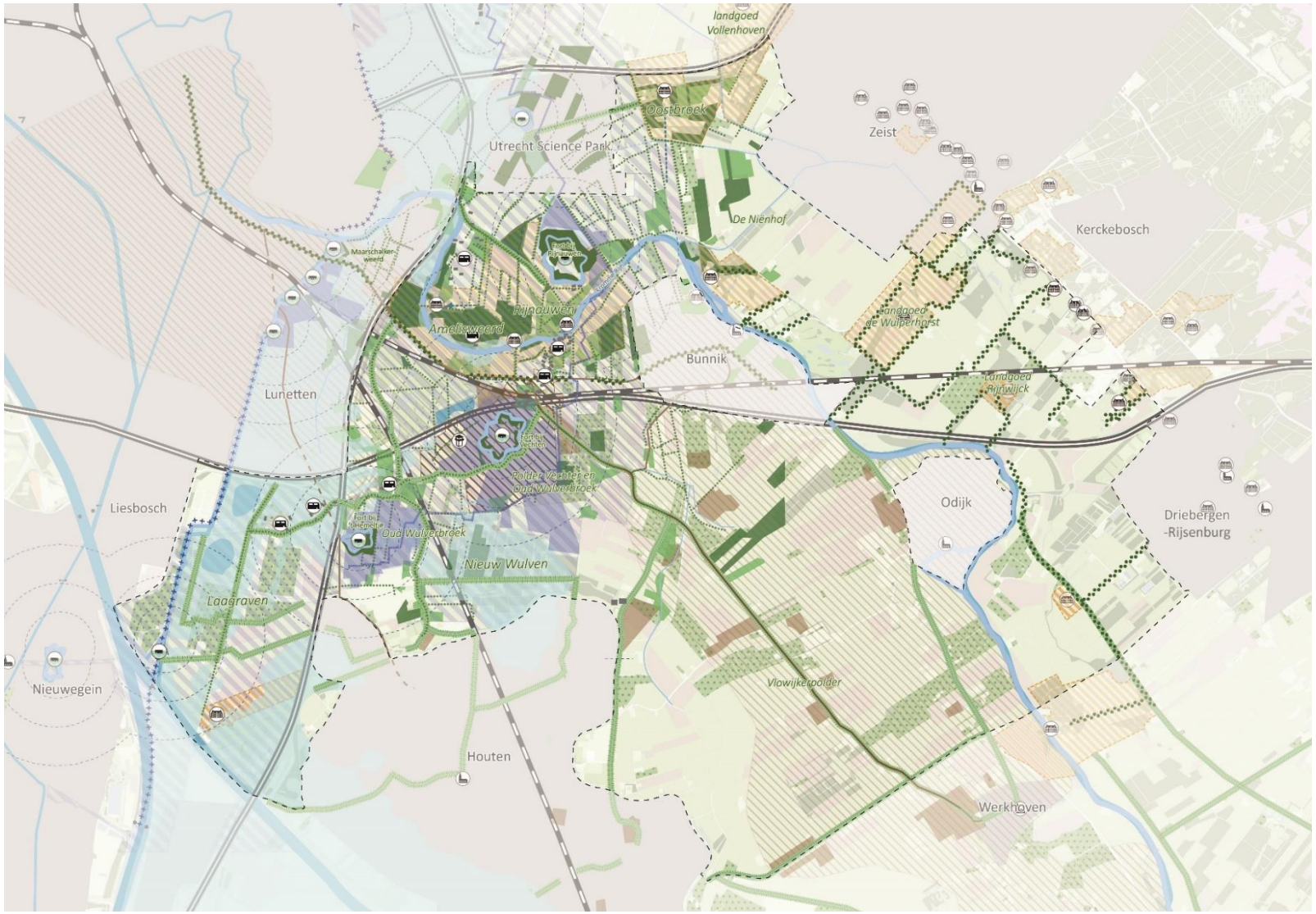

Kaart met de belangrijkste cultuurhistorische waarden in het gebied

Legenda

Eerste bewoners

- UNESCO werelderfgoedzone Limes
- limes zone
- archeologische vindplaats Limes
- romeins castellum
- historische stad/dorpskern
- oude nog aanwezige watergang
- historische dijk
- historische weg
- historische nog aanwezige houtwal/-bomenrij

Landgoederen en ontginningen

- historische nog aanwezige bomenlaan
- buitenplaatsenzone (overzichtskaart cult. historie provincie Utrecht)
- historisch bos (kaart uit 1900)
- hist. boomgaarden (kaart uit 1900)
- bestaand/verdwenen landhuis/kasteel

Nieuwe Hollandse Waterlinie

- UNESCO werelderfgoedzone NHW
- hoofdweerstandslijn
- acces
- hoofdverdedigingslijn
- fort
- groepsschuilplaats(en)
- indundatiegebied
- verboden kringen
- open zicht op het fort

Beleefbaar landschap

Kwaliteiten

- Diverse geomorfologische opbouw: heuvelrug, stroomruggen, kommen;
- Gelaagdheid van het landschap, verschillende tijdslagen zorgen voor diversiteit;
- Beleefbare iconen: Kromme Rijn (+jaagpad), Forten, Amelisweerd;
- Fruitteelt die al eeuwenlang deel uit maakt van de identiteit van het gebied.

Maar ook

- De relatie tussen landschap en landgebruik is op veel plekken verloren;
- Doorsneden structuren en daarmee beleefbare relaties;
- Veel erfgoed is slecht zichtbaar/ beleefbaar.

Vier uitgaven van het Magazine "De Kromme Rijn vertelt" geven de identiteit van het gebied erg goed weer.

Beleefbaar landschap

Wat willen we bereiken?

- Bodem en water zijn meer bepalend bij de inrichting van het landschap;
- Versterken aantrekkelijkheid en herkenbaarheid landschap: cultuurhistorie, landschapselementen, identiteit en natuurwaarden;
- Verzilveren rijke historische gelaagdheid in plaats van kiezen voor één tijdslaag;
- Kruispunt van Linies ontwikkelen tot de trekpleister van het gebied;
- In het gebied zien en proeven wat je eet;
- Thematische routes (waterlinie, landgoederen, limes) versterken en herstelde landschaps-structuren (Houtense stroomgeul, Achterdijk, tankgracht) toevoegen als verbindende dragers van het landschap.

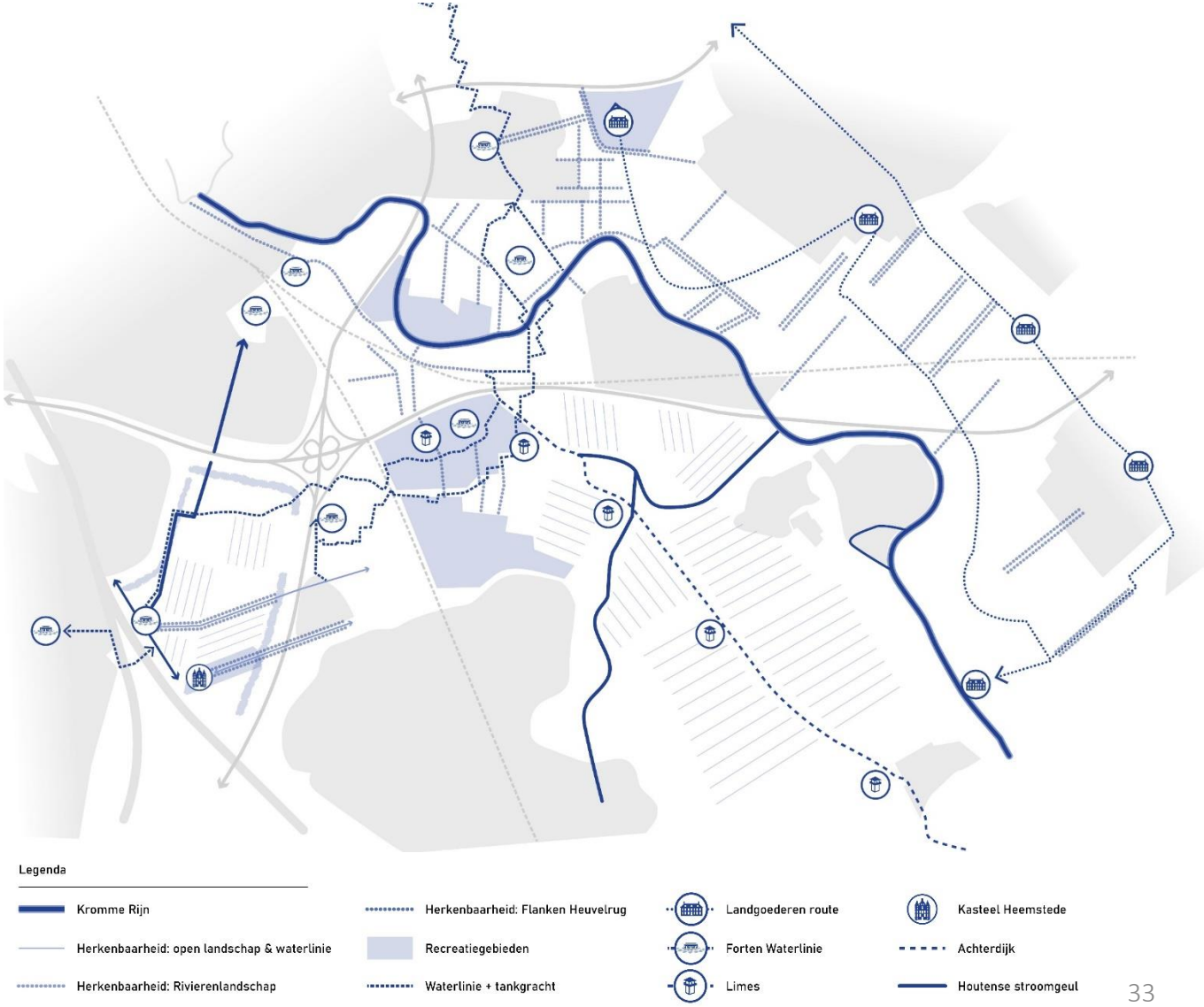

Toegankelijk Groen

Hoe is het nu?

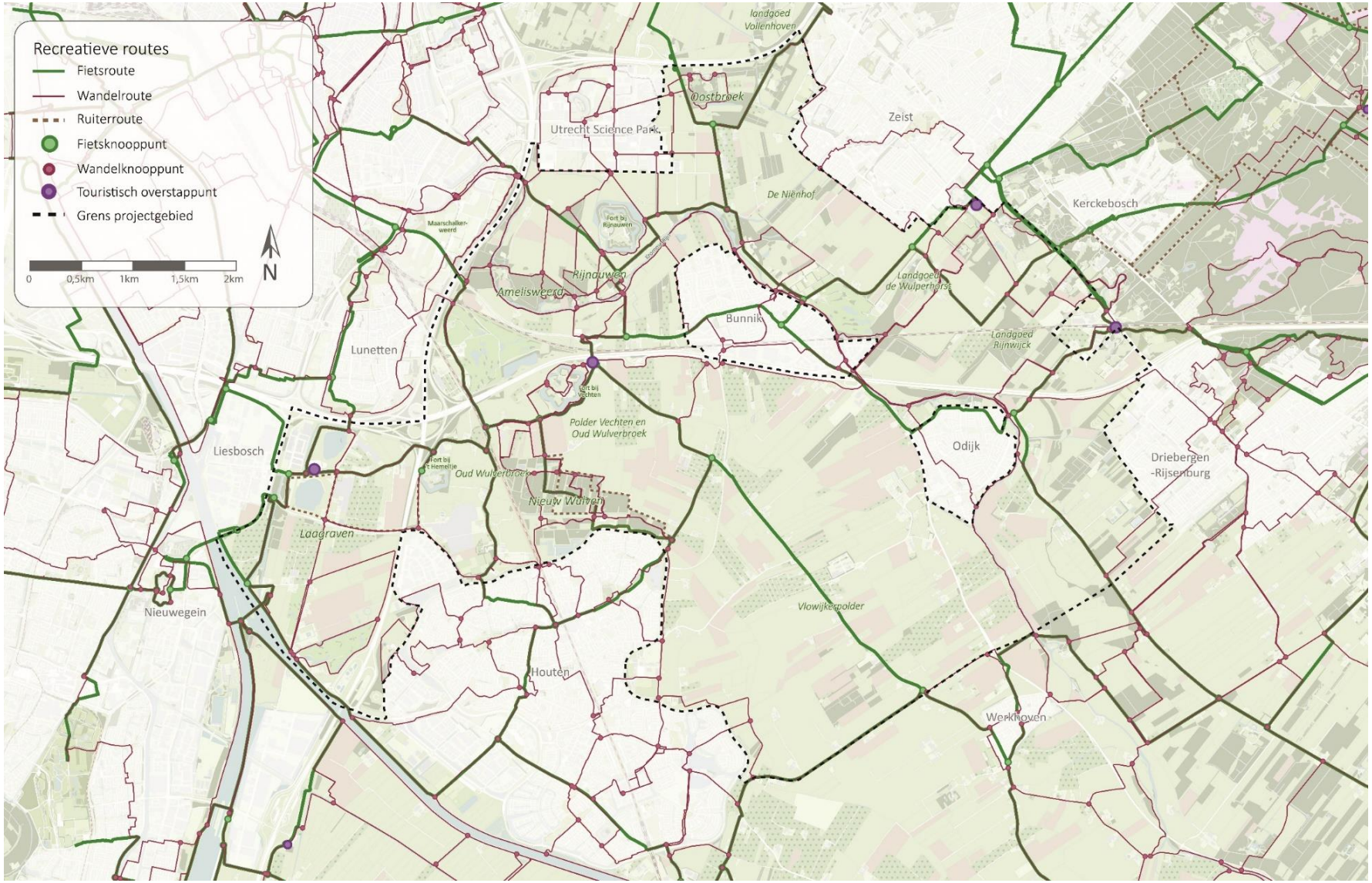

Toegankelijk Groen

Hoe is het nu?

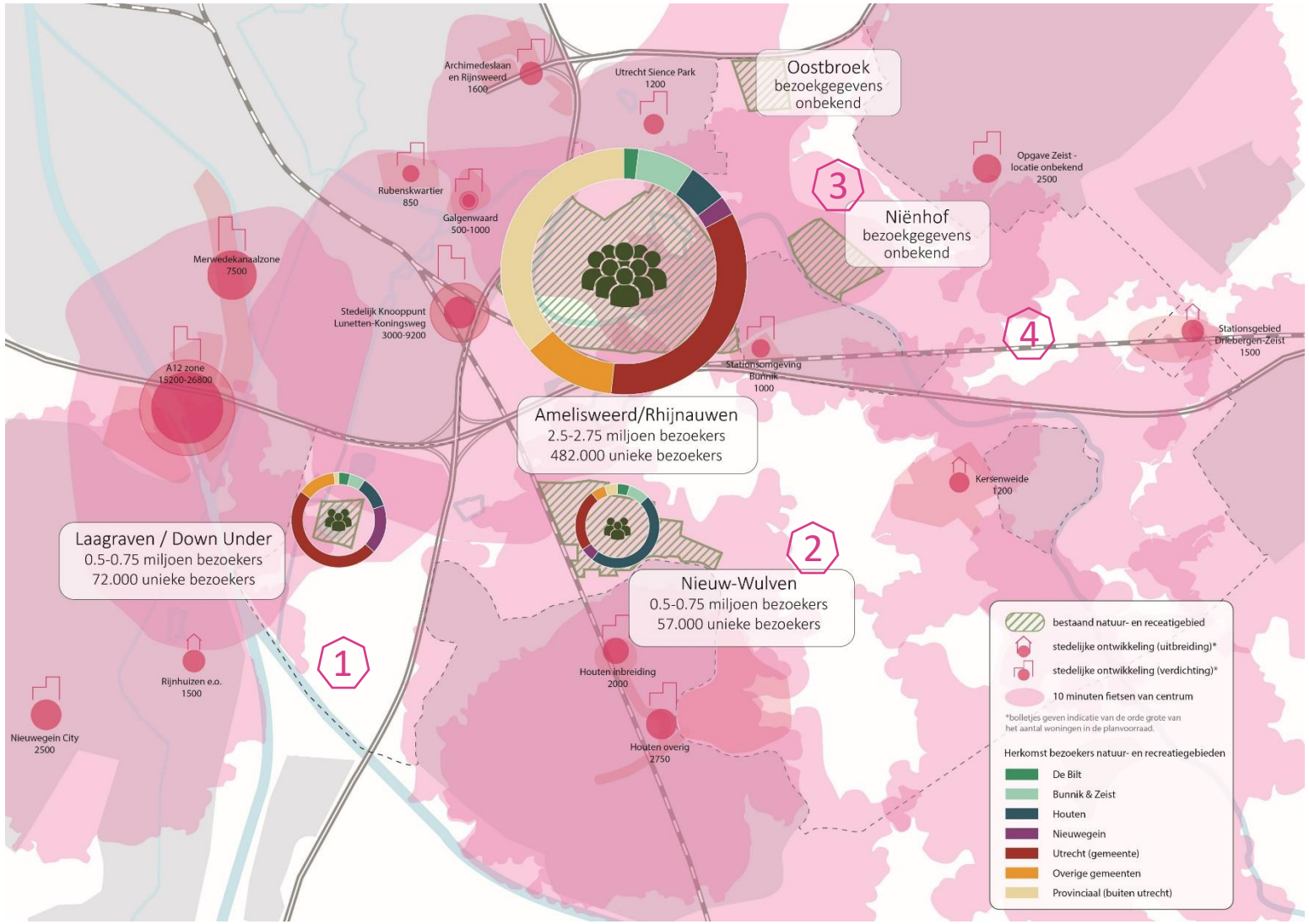

Roze cirkels = 2500m/ 10min fietsen

Gebieden die verder liggen dan 10 minuten fietsen:

1. Laagraven-zuid: Barrières A27, A12 en AR-kanaal
2. Vlowijkerpolder/Vechten: weinig oost-west verbindingen Barrière A12, grofmazig route netwerk
3. Niënhof: weinig routes
4. Rijnwijck: barrières spoor en A12

Toegankelijk Groen

Kwaliteiten

- Natuur- en recreatiegebieden Amelisweerd, Laagraven, Nieuw Wulven, Oostbroek, Niënhof;
- Enkele verbindingen van en naar het landelijk gebied.

Maar ook

- Recreatieve druk op de Utrechtse Heuvelrug en Amelisweerd is (te) groot;
- Verstedelijking zorgt voor nog meer mensen en de ruimte voor recreatief groen is beperkt en niet altijd dichtbij de woning;
- Veel barrières in het gebied maken gewenst recreatief gebruik en natuurbeleving onmogelijk;
- Grote private terreinen slechts voor de betalende bezoekers.

Laagravense Plassen

Toegankelijk Groen

Wat willen we bereiken?

- Nieuwe natuur- en recreatiegebieden toevoegen dichtbij verstedelijkingslocaties: Groen Groeit Mee
- Meer ruimte bieden voor natuurbeleving, toegankelijke natuur en recreatieve functies en voorzieningen.
- Versterken en uitbreiden recreatief netwerk:
  - fijnmaziger netwerk met name dichtbij de bebouwde kom
  - Betere stad-land verbindingen
  - Nieuwe bruggen en tunnels op cruciale punten
  - Ommetjes en rondjes vanuit de wijken het landschap in
  - Waar nodig verkeerskundige ingrepen om ruimte te bieden aan fietser en voetganger
- Toevoegen trekpleisters en streekeigen attracties
- Toegankelijker maken private terreinen en minder hekwerken in het gebied

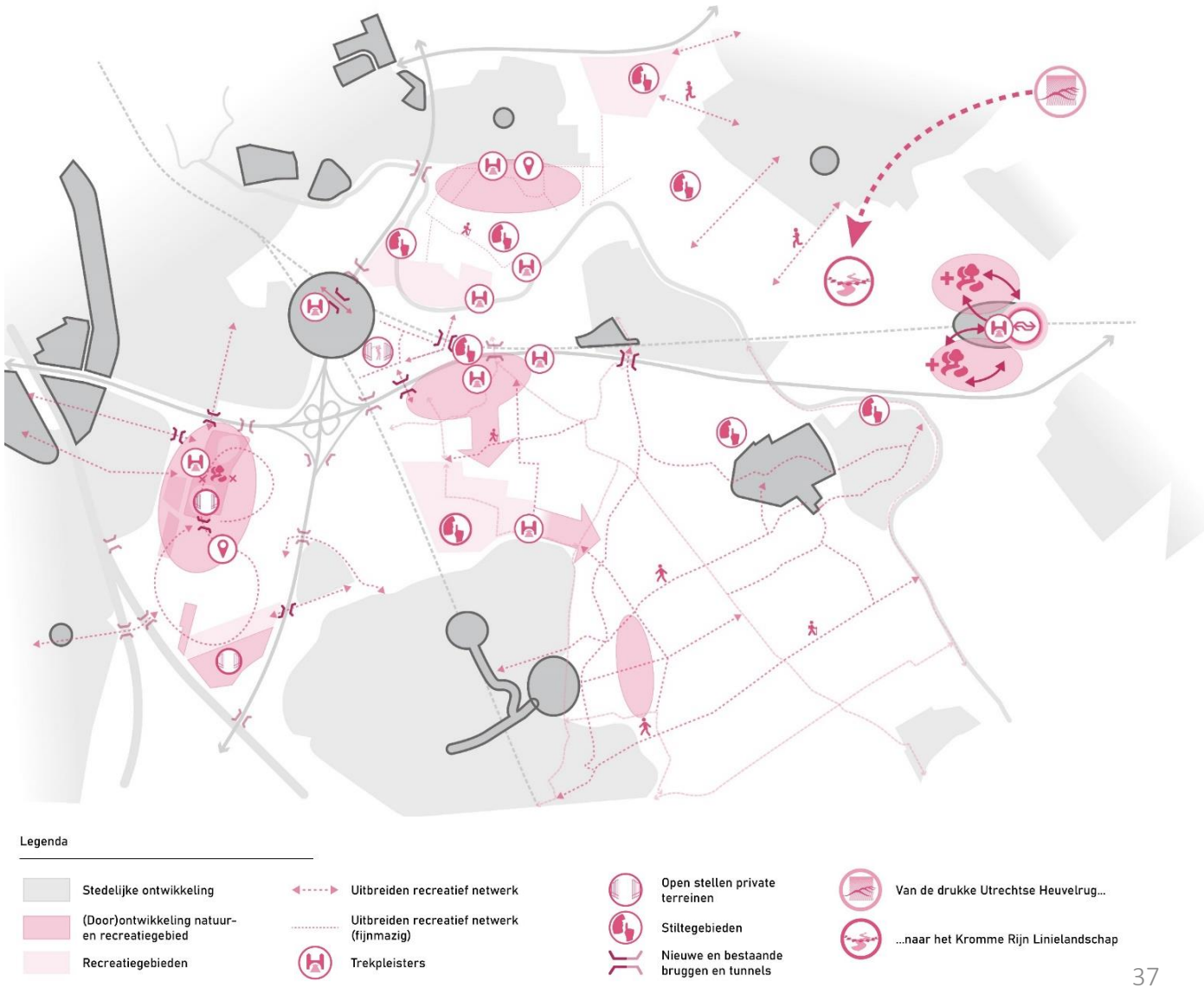

Veerkrachtige natuur

Hoe is het nu?

Veerkrachtige natuur

Kwaliteiten

- Ligging aan de rand van het Nationaal Park de Utrechtse Heuvelrug, tussen Rivierengebied en Plassengebied in (Natura 2000 gebieden);
- NNN-gebieden langs de flanken van de Utrechtse Heuvelrug, op de landgoederen en op de forten.

Maar ook

- Aanwezige natuurwaarden langs de flanken staan soms op gespannen voet met landbouw en recreatie;
- Overige gebieden zijn erg versnipperd of er ontbreken verblijfsplekken en verbindingen.

Bloemrijk grasland nabij fort Rhijnauwen

Veerkrachtige natuur

Voor het Kromme Rijn Linie Landschap hebben we de vier onderstaande gidssoorten gekozen. Gidssoorten zijn geen losstaand doel, maar fungeren als symbool voor bredere ecosystemen. Dat betekent dat maatregelen voor deze soort ook andere planten en dieren ten goede komen. Omdat er meerdere landschapstypen zijn hebben we ook meerdere gidssoorten gekozen.

Ree (bossen, landgoederen en half open landschappen)

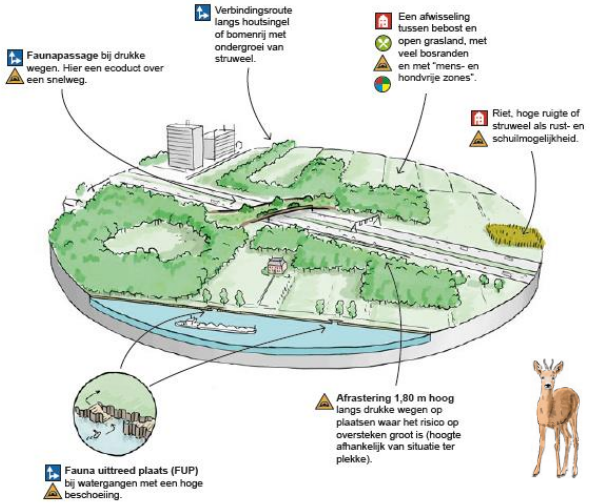

Bron: Infobladen Gidssoorten Stedelijke Inrichting, Gemeente Utrecht, Bureau Waardenburg

Kamsalamander (kleinschalige landschappen rivierengebied half droog/ half nat)

Bron: Beschermingsplan voor de kam-salamander in Noord Brabant Smit e.a., 2007)

Otter (natte natuur rondom rivieren en watergangen)

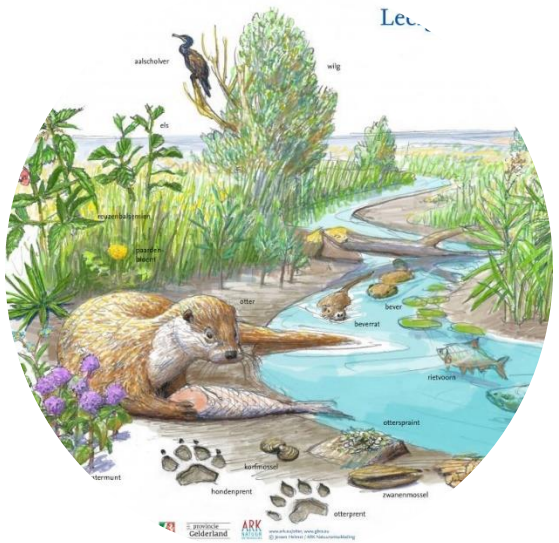

Bron: Provincie Gelderland, INTERREG, ARK Natuur

Patrijs (kleinschalige open agrarische landschappen)

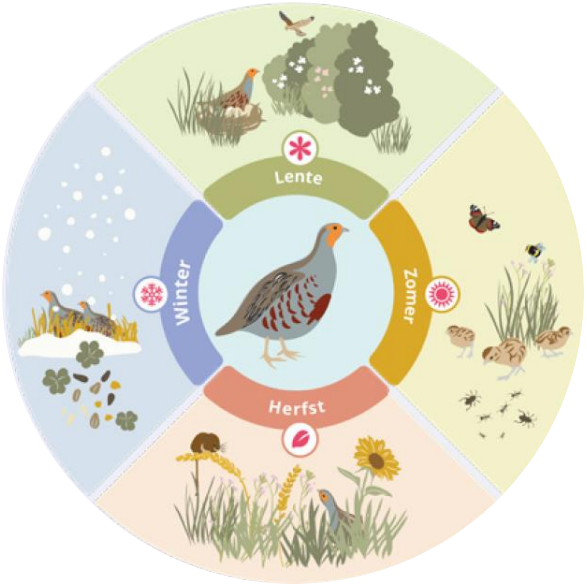

Bron: PARTRIDGE Vogelbescherming Nederland

Veerkrachtige natuur

Inrichtingsmaatregelen per gidssoort:	**Kamsalamander** kleinschalige cultuur-landschappen met bereikbaar voort-plantingswater dichtbij	**Patrijs** Afwisselender maken open agrarisch landschap	**Ree** Extra rustplaatsen en verbindingen maken langs en over grote infrastructuur	**Otter** Natte verbinding van rivierengebied naar plassengebied mogelijk maken
Poelen	X			
Sloten langs bossen met oever vegetatie	X	X		X
vrij grote, geïsoleerde, stilstaande, half beschaduwde, iets voedselrijke wateren	X			
Struikgewas, struweel	X		X	X
Ruig, kruidenrijk grasland	X	X	X	
Bosschages	X		X	X
Hagen		X		
Sloten landbouwpercelen		X	X	X
Keverbank		X		
Braakliggende strook		X		
Gevarieerde gebiedjes met riet, open water, nat grasland en verspreid struweel of bos				X

Veerkrachtige natuur

Wat willen we bereiken?

- Basiskwaliteit natuur als ondergrens;
- Meer groenblauwe dooradering;
- Voor de otter: verbinding tussen Natura 2000-gebieden Rivierengebied en Plassengebied mogelijk maken;
- Voor de ree: ruimte voor rustplaatsen en verbindingen maken langs en over grote infrastructuur;
- Voor de patrijs: afwisselend natuurinclusief agrarisch landschap;
- Nieuwe leefgebieden en stapstenen toevoegen bijv. in voormalige rivierkommen;
- Extra faunapassages zijn noodzakelijk. Waar mogelijk combineren met recreatief gebruik;
- Combineren van recreatie en natuur waar mogelijk, maar zoneren/beschermen waar nodig met rustgebieden waar weinig/geen mensen komen.

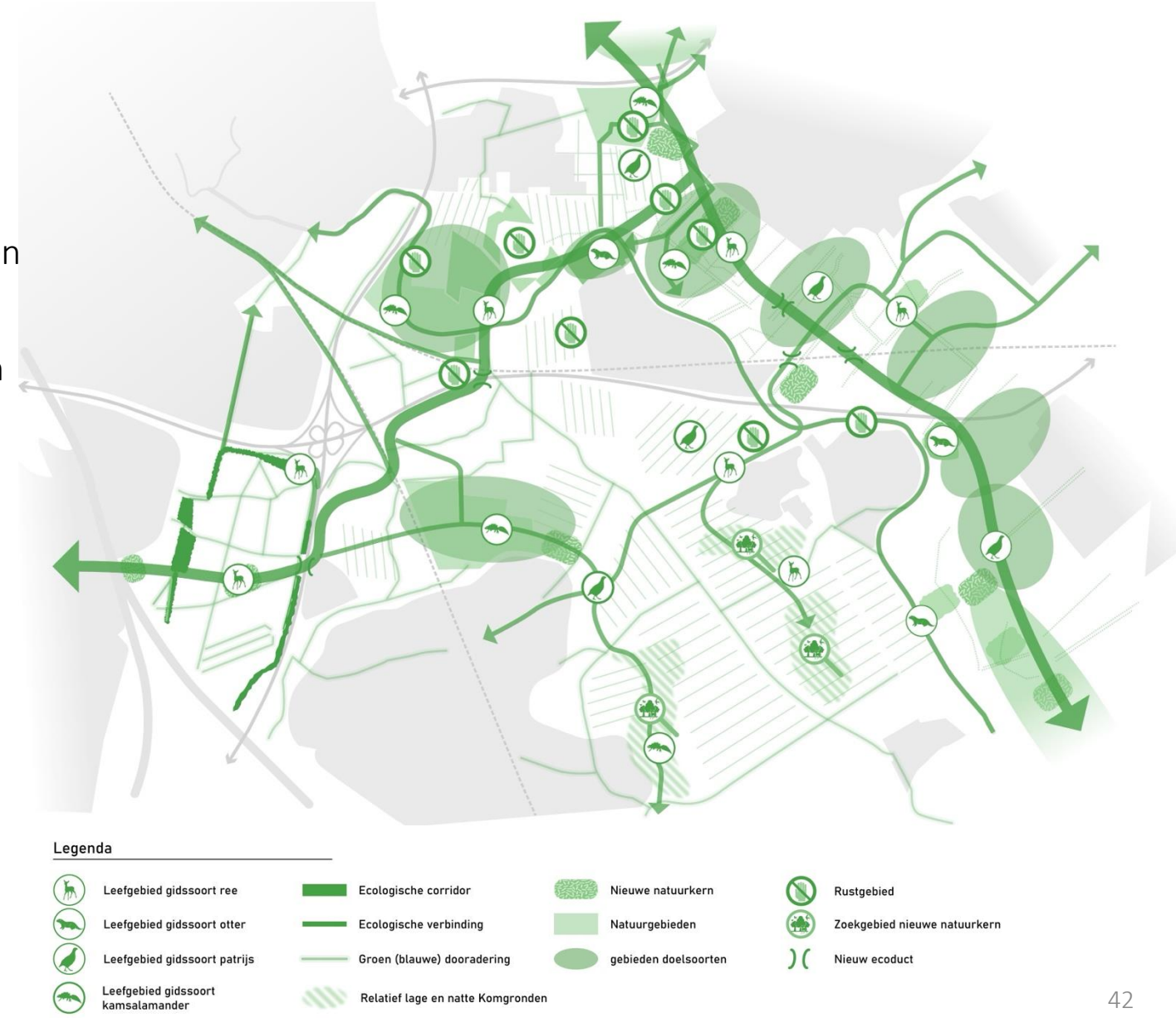

Duurzame landbouw

Hoe is het nu?

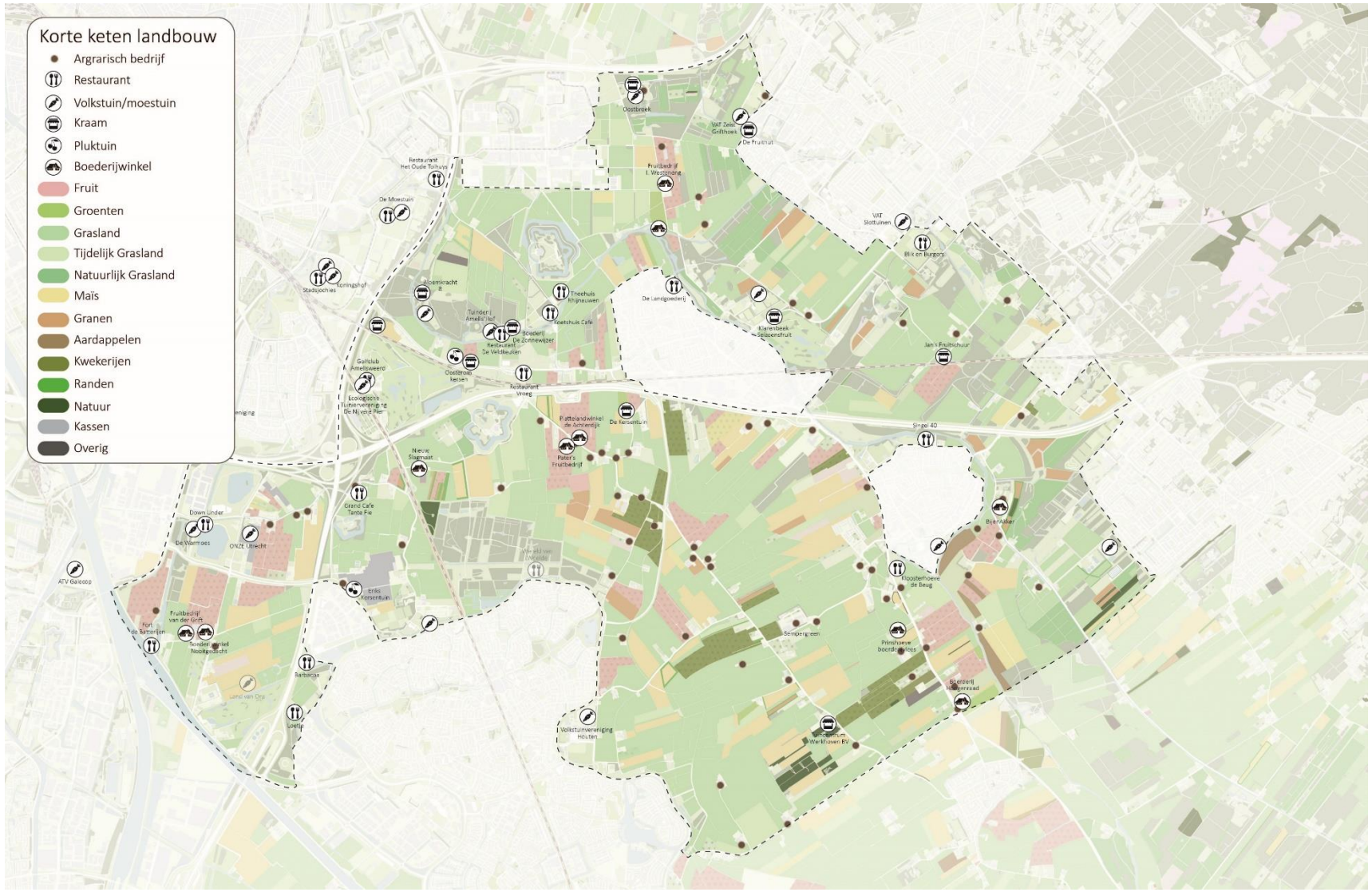

Lokale) producten van Nieuw Slagmaat (bron Nieuw Slagmaat

Bakkerij De Veldkeuken (bron MONK architecten)

Sempergreen, dak en gevelgroen (bron Sempergreen)

Duurzame landbouw

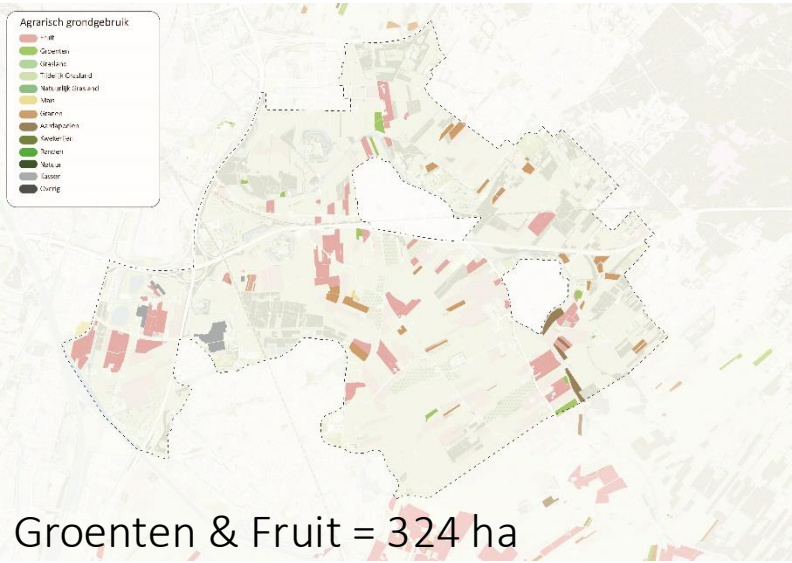

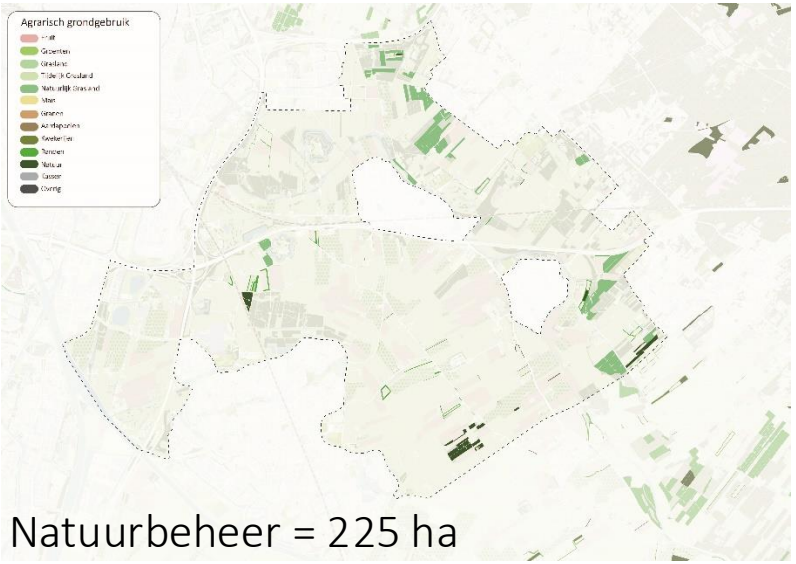

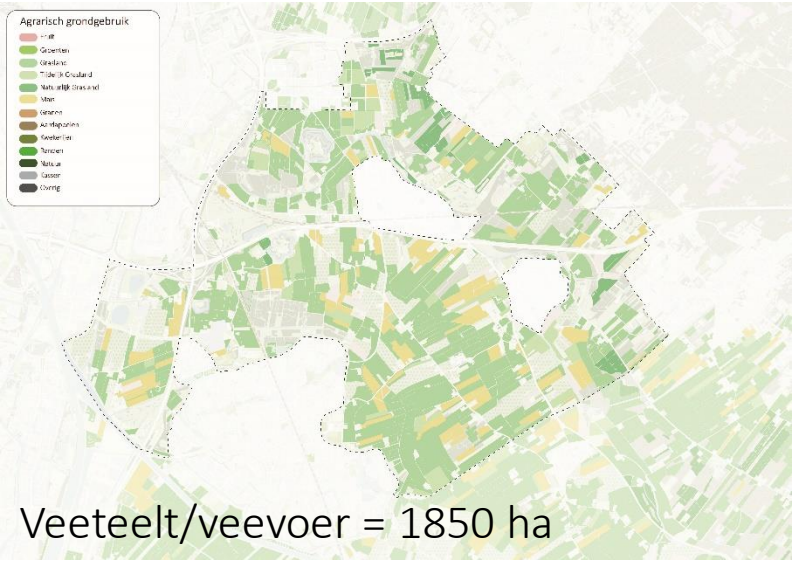

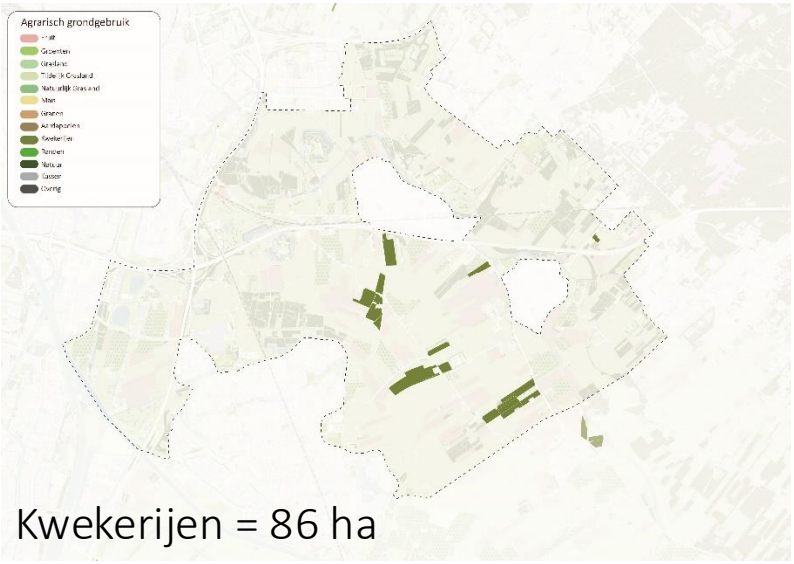

Verdeling huidige agrarische grondgebruik

Duurzame landbouw

Kwaliteiten

- Grote diversiteit aan agrarische bedrijven leveren voedsel aan de maatschappij. Met name melkvee en fruit;
- Initiatieven voor lokale vormen van landbouw (Slagmaat, Land van Ons, volkstuinen, fruitkramen, ….).

Maar ook

- Verdienmodel van agrariërs staat onder druk, hoogste kwaliteit voor een lage prijs i.c.m. steeds meer eisen rond ‘milieu’ en de omgeving;
- Wensen en eisen om te verduurzamen (i.c.m. veel onduidelijkheid) vraagt veel van agrariërs;
- Slechts een fractie van wat er in het gebied wordt geproduceerd wordt ook geconsumeerd in de nabije regio.

Akkerbouw en fruitteelt met op de achtergrond Nieuw Wulven

Duurzame landbouw

Wat willen we bereiken?

- Behoud en versterking primaire agrarische functie in de Vlowijker Polder, wel in combinatie met groenblauwe dooradering;
- Behoud agrarische bedrijven als belangrijke functie. Productie in balans met natuur, verminderen uitstoot (o.a. stikstof) en verbeteren waterkwaliteit;
- Stimuleren en mogelijk maken verbreding landbouw naar recreatieve functies in de stadsrand;
- De boer ook als landschapsbeheerder (tegen vergoeding) langs de flank van de Utrechtse Heuvelrug;
- Inzetten op de korte keten landbouw voor de regio (vraag en aanbod kant versterken);
- Bij vrijkomende (agrarische) grond inzetten op bijdrage aan verbetering (verkaveling) landbouw i.c.m. andere doelen;
- Kansen benutten door maatwerkoplossingen te bieden;
- Beter verdienmodel voor: natuurinclusieve productie, gezonder eten in de stad, bijdrage aan doelen m.b.t. bodem, water, stikstof, energie en circulair.

Ondertekening van het convenant 'Samen eten we provincie Utrecht mooier' Bron: Provincie Utrecht

Huidige voedselketen (boven) en gewenste voedselketen (onder)

Beleefbaar water

Hoe is het nu?

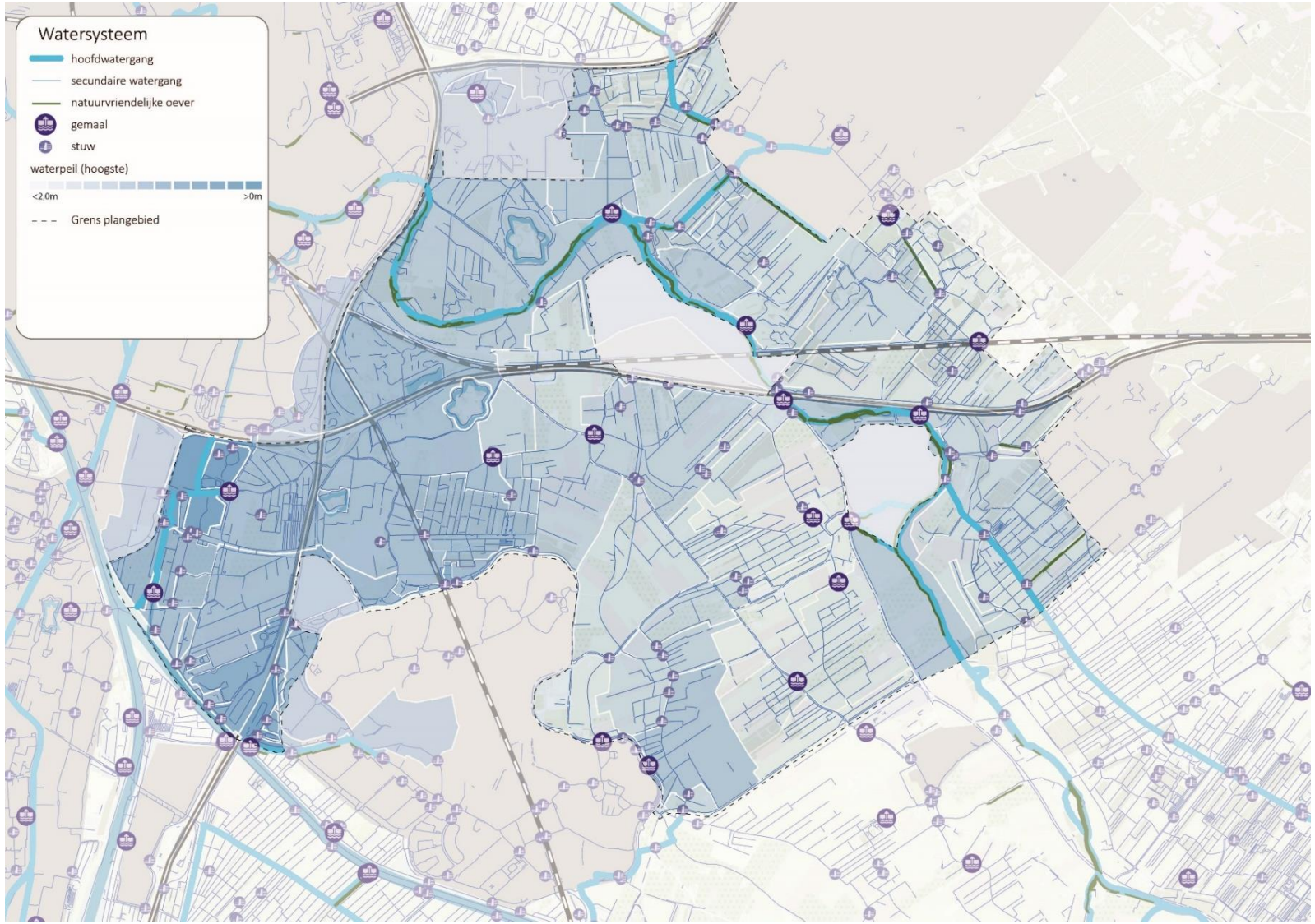

Beleefbaar water

Kwaliteiten

- De Kromme Rijn als belangrijke drager van het landschap en het ecosysteem
- Recreatieplas Laagraven (Down Under)
- Waterwingebied Bunnik

Maar ook

- Ten westen van de Heuvelrug is te weinig ruimte om water vast te kunnen houden in uitzonderlijk natte periodes
- Waterkwaliteit is vrijwel overal onder de normen van de Kaderrichtlijn Water, die in 2027 moet zijn behaald.

De Kromme Rijn bij Rijnauwen

Beleefbaar water

Wat willen we bereiken?

- Een klimaatrobuust en toekomstbestendig watersysteem, met focus op Nieuw Wulven, omgeving Kersenweide en Houten-Oost;
- Piekwaterbergingslocaties o.a. in geval van maalstop Amsterdam-Rijnkanaal;
- Waterberging combineren met functie voor natuur/fauna beheer en met natuurbeleving;
- Tankgracht, Houtense Rijn en inundatiekanaal als nieuwe/hernieuwde verbindende waterstructuren;
- Tegengaan droogte op de Heuvelrug door in dit gebied water vast te houden;
- Stimuleren natuurvriendelijke oevers en ecologische stapstenen;
- Verbeteren waterkwaliteit afhankelijk van de lokale problematiek, conform Kaderrichtlijn Water.

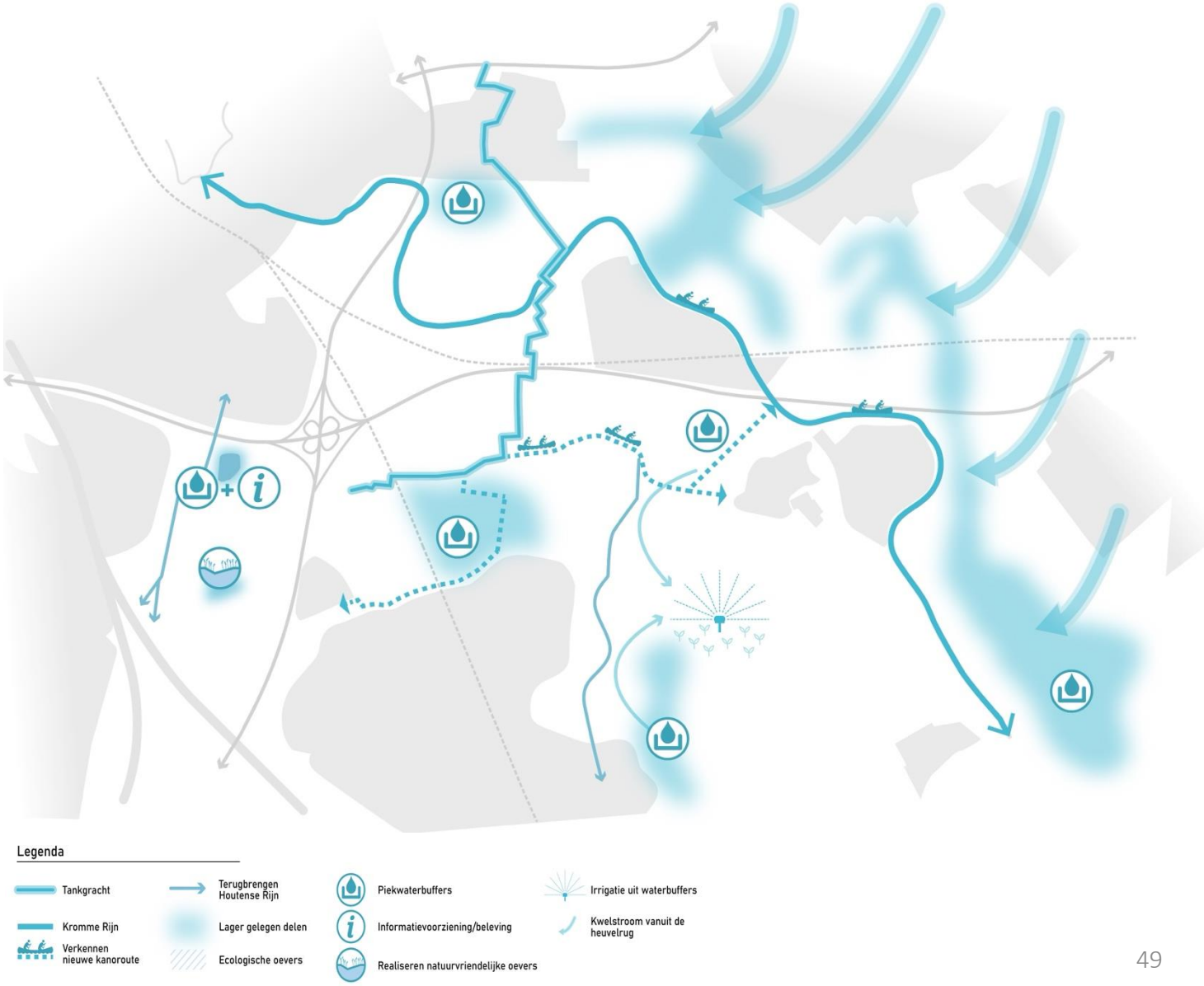

Stedelijke doelen en opgaven

- Regiopoort Driebergen-Zeist inclusief omliggende natuur en recreatiegebieden ligt deels in KRLL-gebied. Kansen voor combinaties benutten;
- Door ontwikkeling van regiopoort Bunnik is (mogelijk) ruimte nodig op een nieuw te ontwikkelen bedrijvenpark (incl. hoogspanning). Eventueel te combineren met een grotere regionale opgave;
- De gemeente Houten heeft de wens om de woningbouwopgave van Houten gedeeltelijk in Houten-Oost te realiseren, in combinatie met andere doelen;
- Gemeente Utrecht heeft een opgave voor sportvelden. Dit is een lastige zoektocht zonder makkelijke locaties. Een mogelijke locatie zou ten oosten van Lunetten gevonden kunnen worden, of wellicht in de toekomst in relatie tot de verstedelijking knooppunt Lunetten-Koningsweg bij de huidige golfbaan;
- Er is ruimte nodig voor opwek van duurzame energie. Het betreft hier bestaande plannen voor de ontwikkeling van zonnevelden;
- Ten behoeve van de groeiende bevolking en de gewenste mobiliteitsverandering zijn diverse doorfietsroutes gewenst. Zoals Houten-Bunnik-USP en Zeist-USP;
- Op lange termijn: ontwikkeling van Stedelijk Knooppunt Lunetten-Koningsweg en Groot Merwede inclusief de bijbehorende opgave rondom groen, sport, recreatie, energie, etc.

Visualisatie van de openbare ruimte van de Merwedekanaalzone. (bron LOLA Landscape Architects)

Visiekaart 2040

Een visie die perspectief geeft aan ontwikkelingen in de komende 15 jaar

Legenda

- Gemeentegrens
- (Mogelijke) verstedelijkingslocatie
- Nieuwe recreatiegebieden
- Fietsverbindingen
- Wandelverbindingen
- Recreatieve verbindingen met een groene en ecologische inrichting
- Bestaande grote infra-kunstwerken
- Nieuwe grote infra-kunstwerken
- Buitenpoorten
- Zoekopgave nieuwe sportvelden
- Recreatieve attractie
- Bestaand sportterrein/-golfbaan
- Natuurnetwerk Nederland (NNN)
- Groene contourgebieden
- Nieuw groengebied
- Nieuwe natuurkernen (indicatief)
- Ecologische verbindingen
- Nieuwe houtwallen/ bosschages
- Groene-blauwe dooradering landbouwgebied
- Leefgebied ree
- Leefgebied kamsalamander
- Leefgebied otter
- Leefgebied patrijs
- Faunapassage (tunnel)
- Faunapassage (brug)
- Waterloop met natuur-vriendelijke oevers
- Levendige boerensloten
- Ruimte voor groeiende wateropgaven
- Kanoroute (te onderzoeken)
- Herstel tankgracht
- Zonnepark
- Landgoed
- Limes
- Fort
- Acces
- Landschapsbelevingspunt indicatief)
- Waterlinie-/Limes-/ landgoederenroute
- Agrarisch productielandschap
- Stimuleren korte ketens
- Stimuleren verbrede landbouw
- Stimuleren natuurinclusieve landbouw
- Zoekgebied zonnevelden
- Wens gemeente Houten gebieds-ontwikkeling inclusief wonen Houten Oost
- Wens gemeente Bunnik gebieds-ontwikkeling inclusief mogelijk toekomstige werklocatie

Belangrijke aspecten en uitgangspunten visiekaart

- We willen meer plek vinden voor verschillende functies in dezelfde ruimte. Dit vraagt meer combineren en verweven van functies. Dit is een belangrijk uitgangspunt in de visie. Op sommige plekken constateren we dat dit onwenselijk is in verband met natuurwaarden. In het vervolg moeten we onderzoeken in welke mate combineren daadwerkelijk lukt, en waar niet (bijv. in combinatie met bedrijfsvoering boeren).
- Een belangrijke basis in de visie wordt gevormd door de geomorfologische eigenschappen en de (kleine) hoogteverschillen en door enkele dragende structuren zoals de Kromme Rijn. Daarnaast is de geschiedenis die de mens heeft gegeven met de Limes, de landgoederen en de Nieuwe Hollandse Waterlinie een vertrekpunt.
- Door het gebied loopt een aantal ‘lange lijnen’ die ecologisch en/of recreatief van belang zijn.
- Hoewel er nu relatief beperkt sprake is van beoogde nieuwe verstedelijkingsfuncties in het landelijk gebied, is in de afgelopen jaren wel al veel gerealiseerd of gepland aan stedelijke functies, en zal die druk ook in de toekomst blijven bestaan. Naast ruimte voor wonen en werken, gaat het bijvoorbeeld ook om ruimte voor opwek van energie. Door de kwaliteit en betekenis van het landschap te vergroten, willen we verder ‘afsnoepen’ in de toekomst voorkomen en waar dat niet haalbaar is op de juiste plekken laten landen (zie volgende sheet).
- De grond die in gebruik is voor de landbouw, blijft dit voor het grootste deel ook in de toekomst. Dit moet wel meer in balans met bodem en natuur worden gebracht (in kader van o.a. stikstof). Dit loopt in belangrijke mate via UPLG / andere trajecten. Ook is de ambitie om landbouw, natuur en recreatie meer met elkaar te verweven. De functie verandert niet, daarmee is dit op de visiekaart niet zichtbaar.
- NB: De visiekaart is indicatief m.b.t. lijnen en exacte plekken.

Lange termijn, na 2040

Veel is onzeker na 2040, maar een logische ontwikkeling lijkt:

- Dat de verstedelijking verder doorgaat door de groei van de bevolking en het aantal huishoudens. Dit gaat mogelijk om gebieden waar nu aan wordt gewerkt qua planvorming, maar ook om gebieden die we nu nog helemaal niet in beeld hebben;
- De groei op de lange termijn vraagt om nog grotere investeringen in het landschap: natuur, recreatie cultuurhistorie, waterberging, sport, energie etc;

We moeten nu zorgen voor een sterk en betekenisvol raamwerk. Dit moet ervoor zorgen dat:

- Wordt voorkomen dat dorpen en steden aan elkaar vastgroeien en ze wel hun eigen identiteit behouden;
- Voldoende groen dichtbij huis toegankelijk blijft;
- Agrariërs een toekomst hebben in het gebied;
- Ecologische netwerken worden behouden en versterkt;
- Cultuurhistorische plekken worden gekoesterd;
- Het watersysteem robuust genoeg is om de klimaatverandering het hoofd te kunnen bieden.

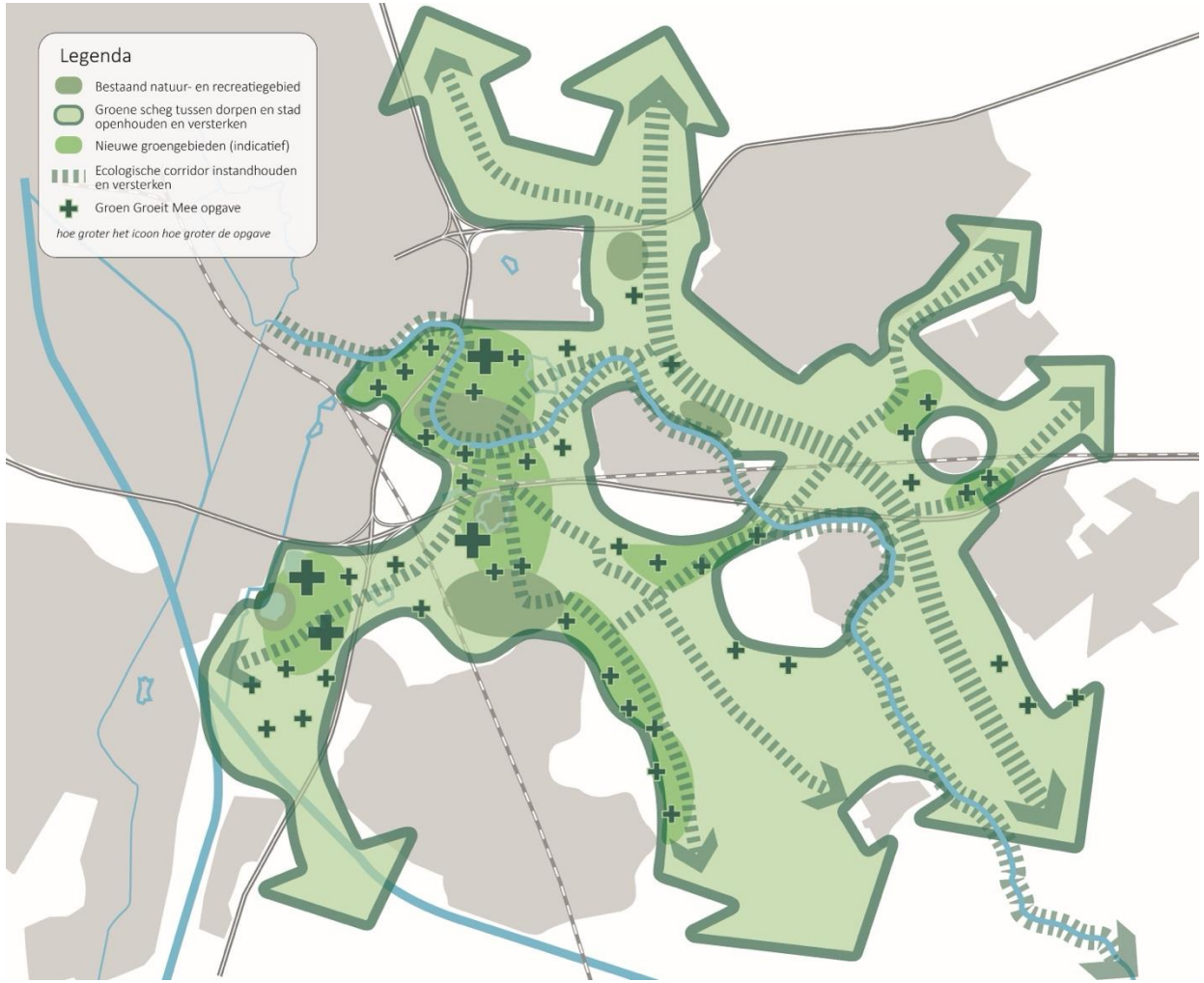

Robuust landschap voor de toekomst

Ruimtelijk perspectief op vier deelgebieden

Perspectief met ruimtelijke zonering en ingrepen

- De zonering is gebaseerd op de ligging, bodem en het huidige grondgebruik;
- Het is niet zwart-wit: landbouw, recreatie en natuur zijn ook in de toekomst in álle gebieden aanwezig maar niet in gelijke mate;
- Accenten geven richting aan het ontwikkel-perspectief en uitvoeringsprogramma: wat heeft waar prioriteit, hoe richten we de energie en middelen?
- Zoeken naar (nog) meer combinaties tussen alle functies maakt het geheel robuuster en het ruimtegebruik duurzamer.

bron perspectieven: Handreiking Groenblauwe dooradering, naar verweven landbouw en natuur, Mooi Nederland, Bosch Slabbers

Vier deelgebieden elk met hun eigen karakter

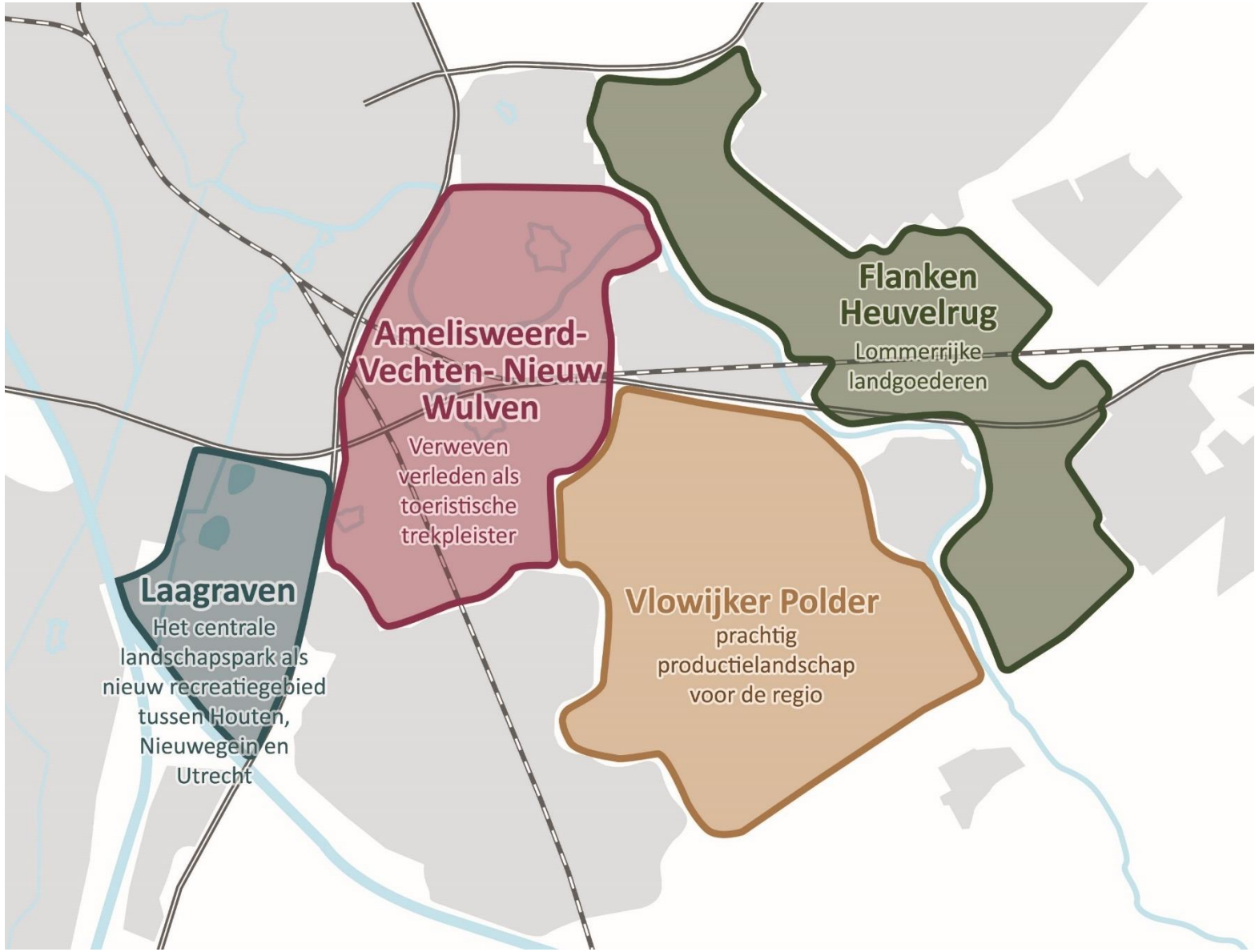

Kaart van de deelgebieden

Het centrale landschapspark Laagraven als nieuw recreatiegebied tussen Houten, Nieuwegein en Utrecht

- Laagraven ligt ingeklemd tussen de dichtbevolkte gebieden in Houten, Utrecht en Nieuwegein;
- Om het gebied heen zijn enorme woningbouwopgaven, voornamelijk in hoge dichtheid: Merwedekanaalzone, Rijnhuizen, Lunetten, station Houten/Molenzoom en op langere termijn Groot Merwede;
- Doordat wijken in hoge dichtheden worden gebouwd, wordt het belang van een goed en prettig groengebied dichtbij huis wordt nog groter;
- Laagraven zien wij als de groene long en landschapspark van de toekomst voor het omliggende stedelijke gebied;
- Dit vraagt om nieuwe routes, groenblauwe dooradering en ecologische stapstenen;
- Noordzijde ruimte voor intensievere recreatie, zuidkant meer extensief. Overal ruimte voor bewegen in het groen;
- Randvoorwaarde: betere verbindingen vanuit het stedelijk gebied. En extra impuls nodig als Groot Merwede wordt ontwikkeld (Groen Groeit Mee).
- Water vasthouden in de noordelijke plas en ten noorden van Heemstede. Combi met kansen voor nieuwe recreatieve functies met natte natuur;
- De landbouwfunctie heeft toekomst. Wel meer gecombineerd met recreatieve functie / link met landschap zoals de fruitboomgaarden.

Het centrale landschapspark Laagraven als nieuw recreatiegebied tussen Houten, Nieuwegein en Utrecht

Ontwerpprincipes:

Beleefbaar landschap

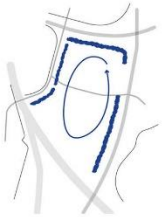

Verbergen snelwegen en bedrijventerreinen door groen en geluidswal

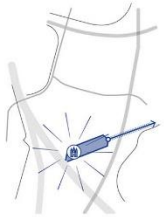

Landgoed Heemstede als buitenplaats doorontwikkelen

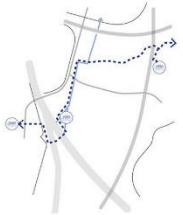

Waterlinieroute langs het inundatiekanaal en de Waijense Dijk

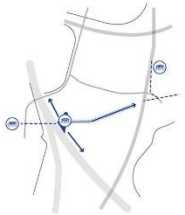

Versterken beleving acces vanuit fort de Batterijen

Toegankelijk groen

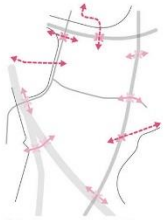

Meer recreatieve routes (incl. bruggen en tunnels) naar Laagraven

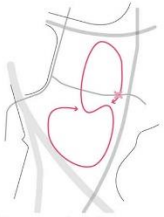

Recreatief lint voor fietsen, hardlopen, wandelen, skeeleren

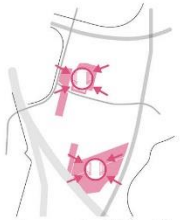

Toegankelijkheid vergroten terreinen

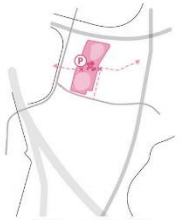

Extra recreatie-programma rondom de noordplas (incl. afsluiten deel Waijense Dijk voor doorgaand autoverkeer)

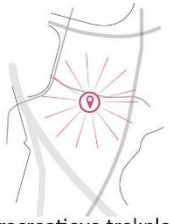

Extra recreatieve trekpleister op het terrein recreatieschap dat past bij het karakter van het gebied

Duurzame landbouw

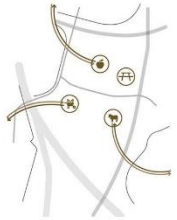

Versterken fruitteelt, akkerbouw en korte keten landbouw

Stimuleren recreatieve nevenactiviteiten agrarische bedrijven

Veerkrachtige natuur

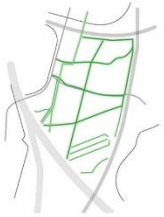

Groenblauwe dooradering (natuurvriendelijke oevers, houtwallen, griendbosjes, etc.)

Rust- en verblijfsgebieden toevoegen voor fauna

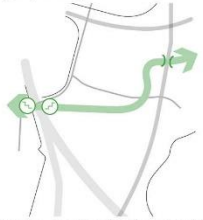

Robuuste ecologische verbinding voor de ree incl. instapoevers Amsterdam Rijnkanaal

Zichtbaar water

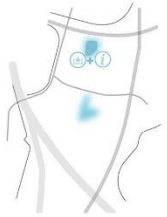

Ruimte voor waterberging in combinatie met natuurbeleving

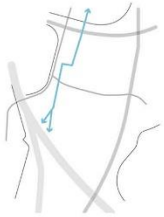

Inundatiekanaal als herkenbare structuur

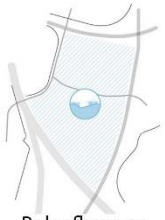

Beleefbare en natuurvriendelijke oevers in het hele gebied

Het centrale landschapspark Laagraven als nieuw recreatiegebied tussen Houten, Nieuwegein en Utrecht

Bron: Snow King Mountain

Bron: Ontdek Leidsche Rijn

Bron: Molenvlietpark

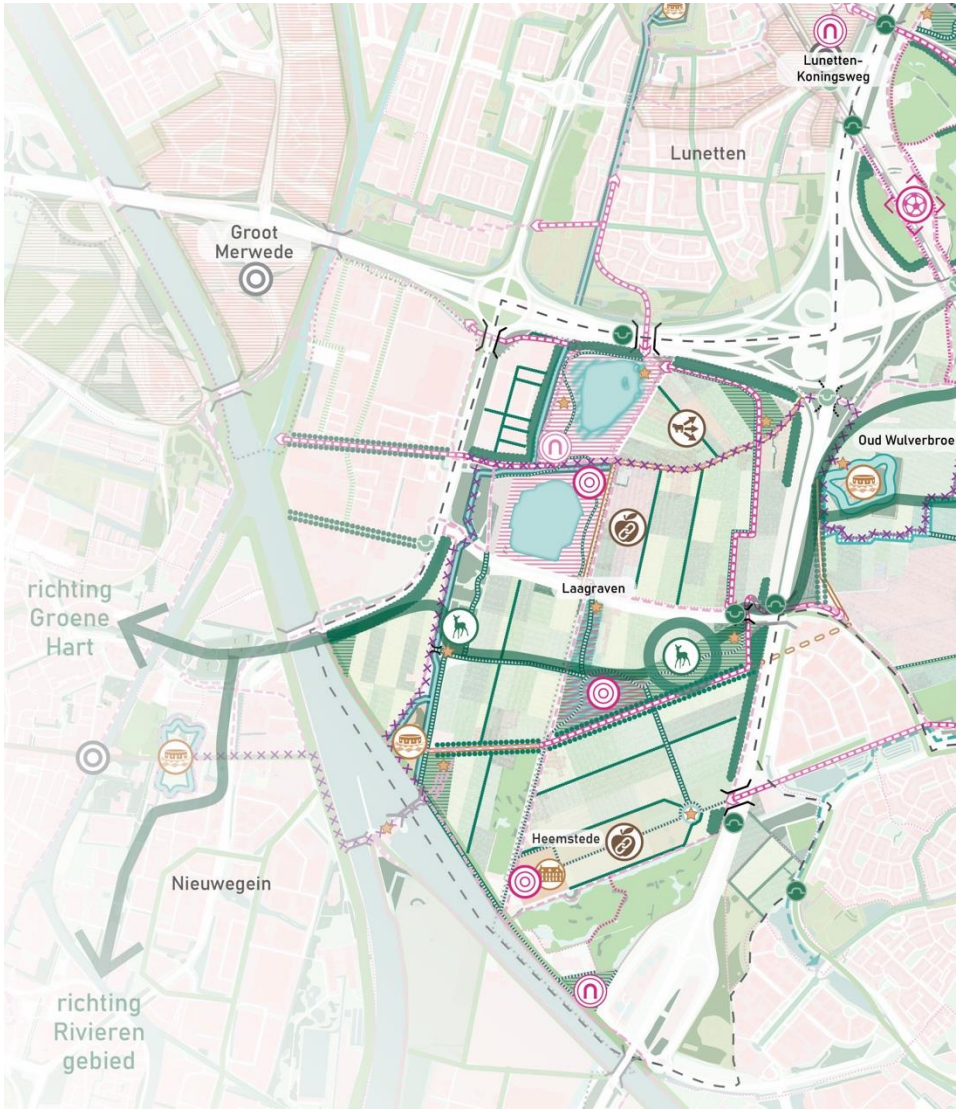

Bron: Fort de Batterijen

Bron: Deel de natuur

Bron: Droom!

Het centrale landschapspark Laagraven als nieuw recreatiegebied tussen Houten, Nieuwegein en Utrecht

Kromme Rijn Linielandschap

Recreatief lint verbonden met het omliggend stedelijk gebied

Nieuwe recreatieve trekpleister Heemstede Noord

Kansen voor verbrede landbouw i.c.m. recreatieve component

Versterken historische kwaliteiten en toegankelijkheid Heemstede

Groenblauwe dooradering en ecologische verbindingen

Waterberging en recreatieve ontwikkeling noordelijke plas

Verweven verleden van Amelisweerd, Vechten en Nieuw Wulven als toeristische trekpleister

Amelisweerd heeft enorme kwaliteit, maar is nu al te druk. In de toekomst willen wij Amelisweerd veel beter verbinden met de aantrekkelijke gebieden bij Maarschalkerweerd, Rhijnauwen, fort Vechten en Fectio, en Nieuw Wulven. Hierdoor ontstaat een veel groter recreatie- en natuurgebied met daarbinnen een grote diversiteit aan inrichting, recreatief programma en trekpleisters. Om dit bereiken willen wij:

- De ‘parels’ meer met elkaar te verbinden door de noord-zuid verbinding te versterken. Dit vraagt nieuwe en betere bruggen en tunnels om barrières te slechten;
- Het unieke kruispunt van twee Werelderfgoederen veel meer beleefbaar maken. Vraagt ingrepen op de plek en qua bereikbaarheid;
- Fysiek groter maken recreatie gebied: rond Amelisweerd, Maarschalkerweerd en tussen fort Vechten en Nieuw Wulven een deel van de agrarische gronden omvormen tot gebied waar recreatie en natuur centraal staat;
- Voor de werknemers en (toekomstige) bewoners van Utrecht Science Park nieuwe routes en verblijfsplekken maken waar intensievere recreatie mogelijk is in combinatie met versterken van de natuurwaarden. Dit kan door het groenblauwe raamwerk robuuster en groter te maken;
- Onderzoeken van de mogelijkheden om Bos Nieuw Wulven in oostelijke richting uit te breiden en –indien van toepassing- aan te sluiten op de gebiedsontwikkeling in Houten Oost;
- Langere termijn: scenario’s maken voor de ontwikkeling van Lunetten-Koningsweg met veel aandacht voor de verbinding en overgang stad en landschap.

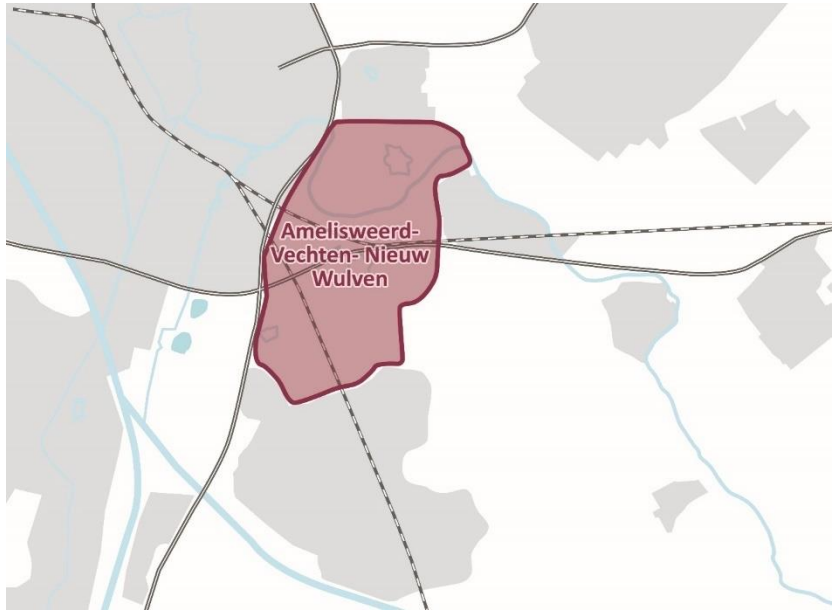

Verweven verleden van Amelisweerd, Vechten en Nieuw Wulven als toeristische trekpleister

Ontwerpprincipes:

Beleefbaar landschap

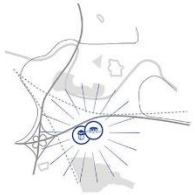

Knooppunt van werelderfgoederen als beleefbare attracties met nationale allure

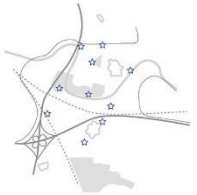

Toevoegen van landschapsbelevings-punten

Terugbrengen kleinschalige landschapselementen

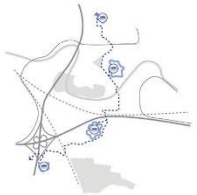

Recreatieve waterlinieroute die de forten aan elkaar verbindt

Toegankelijk groen

Golfbaan Amelisweerd toegankelijker maken voor wandelaars en eventueel fietsers

Nieuwe en verbeterde bruggen en tunnels onder snelwegen en spoorwegen

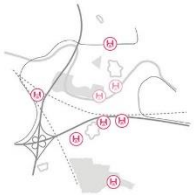

Nieuwe recreatieve poorten: o.a. USP, station Lunetten, tankstation de Forten

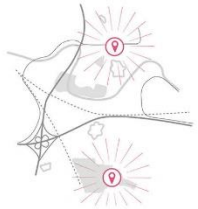

Nieuwe recreatieve voorzieningen USP zuid en Nieuw Wulven

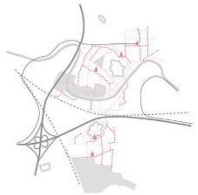

Vergroten recreatieve toegankelijkheid rondom Amelisweerd en Vechten

Duurzame landbouw

Enkele agrarische percelen in het gebied tussen Amelisweerd, Vechten en Nieuw Wulven omvormen tot recreatief en natuurlijk groen

Mogelijk maken en stimuleren transitie van agrarisch hoofdfunctie naar verbrede vormen van landbouw en nieuw ondernemerschap

Veerkrachtige natuur

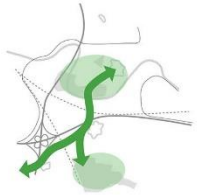

Robuuste ecologische verbinding Amelisweerd-Vechten-Nieuw Wulven-Laagraven

Verbinding en nieuw leefgebied voor de otter langs de Kromme Rijn en naar het noorden richting het plassengebied

Invulling geven aan de groene contourgebieden waar mogelijk i.c.m. uitbreiding natuurbeleving en toegankelijkheid

Rustgebieden voor dieren met geen/ beperkte toegang voor mensen

Zichtbaar water

Tankgracht beleefbaar maken i.c.m. natuurvriendelijke oevers en een wandelpad

Mogelijke piekwaterbuffer op percelen ten zuidwesten van het USP en Nieuw Wulven

Verweven verleden van Amelisweerd, Vechten en Nieuw Wulven als toeristische trekpleister

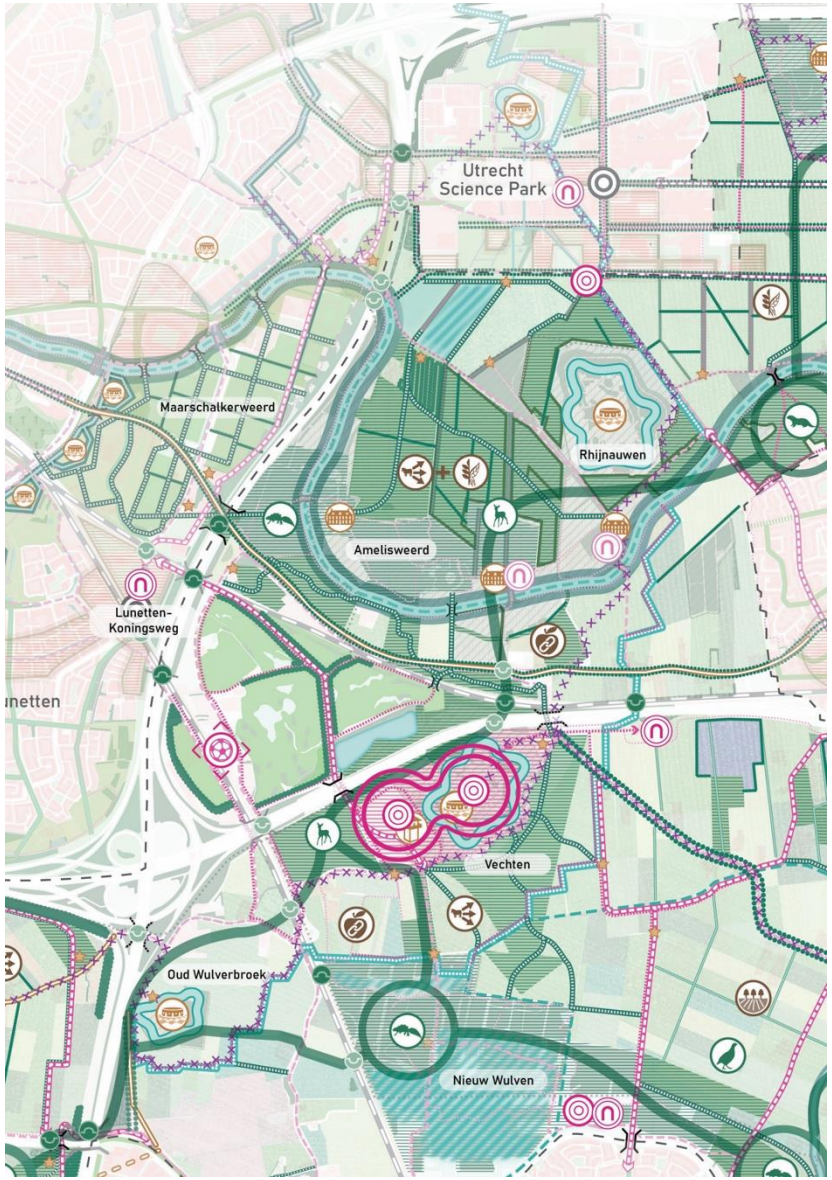

Verweven verleden van Amelisweerd, Vechten en Nieuw Wulven als toeristische trekpleister

Landbouw in combinatie met recreatie en natuurgebied

Herstel landschapselementen

Open schootsveld Vechten

Knooppunt van Werelderfgoederen versterken

Tankgracht beleefbaar maken als dragende structuur

Goede verbindingen naar de stad (over grote infrastructuur)

Kromme Rijn als leefgebied voor de Otter

Vlowijker Polder als prachtig productielandschap voor de regio

- In de toekomst is de Vlowijker Polder nog steeds voornamelijk landbouwgebied. Naast de melkveebedrijven zien we ook wat meer diversiteit aan gewassen. De biodiversiteit in planten en dieren (zeker ook vogels) is sterk toegenomen. Het voedsel dat hier geproduceerd wordt voorziet voor een aanzienlijk deel de mensen uit de steden en dorpen eromheen vandaan;
- Er is een grote druk op het gebied door woningbouw om het gebied (regiopoorten) en verstedelijking in het gebied (Kersenweide, mogelijk bedrijvigheid en Houten Oost). Daarom is het van groot belang om de kwaliteit en randen goed en groen te maken, en hier mogelijkheden voor recreatie toe te voegen;
- Herstellen van een aantal mooie structuren die geschiedenis van het landschap vertellen;
- Landbouw versterken in combinatie met het verbeteren van de natuur- en waterkwaliteit:
    - Een goed perspectief met volhoudbaar verdienmodel voor boeren zodat zij in balans met natuur kunnen produceren. Kansen liggen o.a. in innovatie, korte keten met een betere prijs, combinaties met ecosysteemdiensten;
    - Verkaveling verbeteren zodat deze past bij de toekomst van de agrarische bedrijven.
    - Realiseren groenblauw raamwerk met natuurvriendelijke oevers in combinatie met struinpaden of klompenpaden;
- Een helder perspectief voor de zone ‘Bunnik-Kersenweide’. Hier is een aantal urgenties (fietspad, wandelpaden, nieuw bos, groenblauwe dooradering, mogelijk bedrijventerrein) die een samenhangende aanpak vereisen om verrommeling en ‘*ad hoc planologie*’ te voorkomen;
- Mocht Houten Oost gerealiseerd worden dan wordt het landelijk gebied kleiner, maar biedt dit meer kansen om de groenblauwe kwaliteit en toegankelijkheid aan randen te vergroten (ecologische en recreatieve verbindingen tussen Rietplas en Kooikersplas, herstel van de oude loop van de Houtense rijn, ecologische en landschappelijke verbinding naar Nieuw Wulven). Als er geen uitleglocatie komt, is deze ambitie er ook, maar met beperktere mogelijkheden en aanleiding om dit te realiseren.

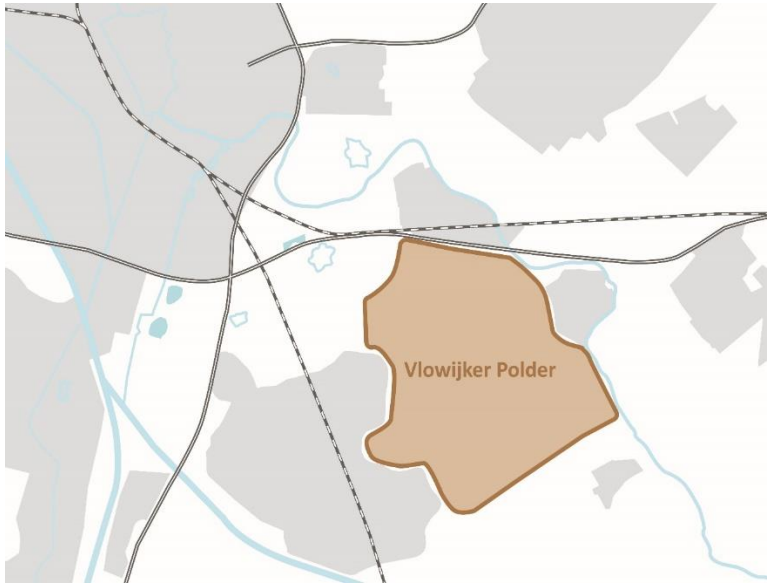

Vlowijker Polder als prachtig productielandschap voor de regio

Ontwerpprincipes:

Beleefbaar landschap

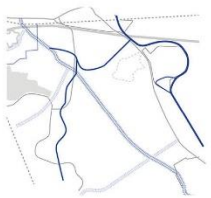

Beleefbaar maken herkenbare grote lijnen: Achterdijk, Houtense Rijn, oude loop Kromme Rijn

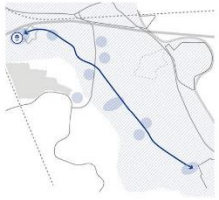

Verhaal van de Limes laten zien op plekken i.c.m. een route

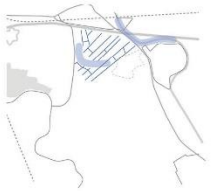

Landschappelijke structuur van rivierenlandschap als basis voor diverse ontwikkelingen Bunnik Zuid

Toegankelijk groen

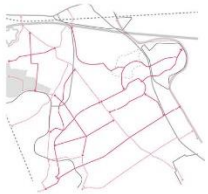

Meer fiets en wandelverbindingen in de Vlowijkerpolder

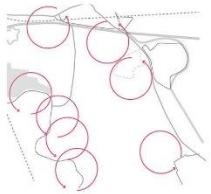

Ommetjes dichtbij nieuwbouwlocaties en bestaande wijken

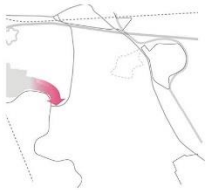

Uitbreiding Nieuw Wulven richting oosten (mate waarin afhankelijk van Houten Oost)

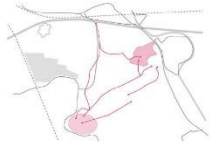

Fietspaden vanuit nieuwe uitbreidingen naar stations en centra omgeving

Duurzame landbouw

Agrarische productiefunctie versterken binnen nieuw recreatief en ecologisch raamwerk

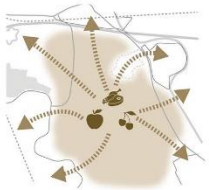

Stimuleren productie en afzetmarkten voor aangrenzend stedelijk gebied icm meer natuurinclusieve productie.

Veerkrachtige natuur

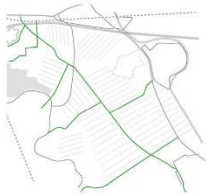

Groenblauwe dooradering in het hele gebied (met hiërarchie)

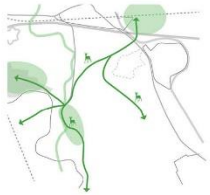

Enkele robuuste ecologische verbindingen die de Kromme Rijn en de Vlowijker Polder met elkaar verbinden

Plas-drasgebieden en bosschages (ca. 5-10 ha groot) in enkele voormalige rivierkommen als ecologische stapstenen

Zichtbaar water

Tijdelijke waterberging en opvang in de lagere delen

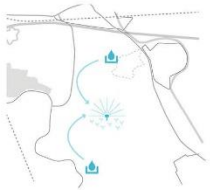

Vitaal watersysteem voor de landbouw en natuur (o.a. buffers)

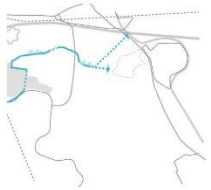

Onderzoek naar kanoroute Kromme Rijn- Nieuw Wulven (en mogelijk verder)

Vlowijker Polder als prachtig productielandschap voor de regio

Legenda

- Gemeentegrens
- (Mogelijke) verstedelijkingslocatie
- Nieuwe recreatiegebieden
- Fietsverbindingen
- Wandelverbindingen
- Recreatieve verbindingen met een groene en ecologische inrichting
- Bestaande grote infra-kunstwerken
- Nieuwe grote infra-kunstwerken
- Buitenpoorten
- Zoekopgave nieuwe sportvelden
- Recreatieve attractie
- Bestaand sportterrein/-golfbaan
- Natuurnetwerk Nederland (NNN)
- Groene contourgebieden
- Nieuw groengebied
- Nieuwe natuurkernen (indicatief)
- Ecologische verbindingen
- Nieuwe houtwallen/ bosschages
- Groene-blauwe dooradering landbouwgebied
- Leefgebied ree
- Leefgebied kamsalamander
- Leefgebied otter
- Leefgebied patrijs
- Faunapassage (tunnel)
- Faunapassage (brug)
- Waterloop met natuur-vriendelijke oevers
- Levendige boerensloten
- Ruimte voor groeiende wateropgaven
- Kanoroute (te onderzoeken)
- Herstel tankgracht
- Zonnepark
- Landgoed
- Limes
- Fort
- Acces
- Landschapsbelevingspunt indicatief)
- Waterlinie-/Limes-/ landgoederenroute
- Agrarisch productielandschap
- Stimuleren korte ketens
- Stimuleren verbrede landbouw
- Stimuleren natuurinclusieve landbouw
- Zoekgebied zonnevelden
- Wens gemeente Houten gebieds-ontwikkeling inclusief wonen Houten Oost
- Wens gemeente Bunnik gebieds-ontwikkeling inclusief mogelijk toekomstige werklocatie

Vlowijker Polder als prachtig productielandschap voor de regio

Nieuwbouwwijk met een groene rand en fietspaden naar de omgeving

Struinpad tussen percelen

Betere verkaveling, ook voor voedselproductie

Nieuwe vormen landbouw bijv. voor isolatie of bio-based bouwen

Korte keten landbouw

Achterdijk versterken als groene structuur

Groenblauwe dooradering en ecologische stapstenen

Lommerrijke landgoederen op de flank van de Utrechtse Heuvelrug

- De flanken van de heuvelrug worden erg gewaardeerd door de landschappelijke en natuurlijke kwaliteit. Dit willen we verder versterken door in te zetten op een verwevenheid van landbouw, natuur en recreatie. Een veel beter doorwaadbaar gebied waar de kwaliteit van de landgoederen tot zijn recht komt;
- Door dit gebied aantrekkelijker en toegankelijker te maken, kunnen mensen die hier wonen dicht bij huis prettig recreëren. Hiermee ontlasten we de Utrechtse Heuvelrug;
- De ecologische verbinding noord-zuid wordt versterkt, in combinatie met landbouw en tegelijk meer recreatieve mogelijkheden. Voor wandelaars willen we met name het gebied aan noordkant van de Koelaan meer toegankelijk/doorwaadbaar maken. Voor het toevoegen van paden moet de natuur robuuster worden gemaakt, dit pakken we hier echt in samenhang op;
- Toevoegen kleinschalige landschapselementen in het hele gebied;
- Het gebied tussen Zeist en Bunnik vraagt nadere uitwerking om te onderzoeken welke combinaties van functies mogelijk zijn. Met de grondeigenaren kijken hoe deze puzzel te leggen is (bijvoorbeeld door herverkaveling). Dit zit nu vast omdat iedereen meer ruimte wil voor zijn/haar eigen functie;
- Relatie met ontwikkeling regiopoort Driebergen-Zeist, dat geeft extra aanleiding om daar in directe omgeving meer recreatief groen en leisure te realiseren;
- Inzetten op kwelherstel: hoger waterpeil en mogelijke nieuwe natte natuur (o.a. rond de Hoge Woerd).

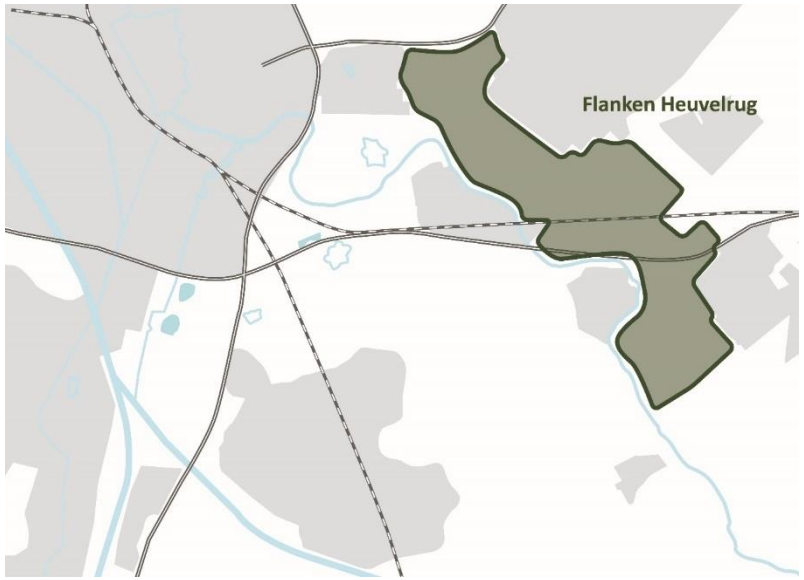

Lommerrijke landgoederen op de flank van de Utrechtse Heuvelrug

Ontwerpprincipes:

Beleefbaar landschap

Terugbrengen kleinschalige landschapselementen behorende bij de landgoederen

Aanleggen coulisselandschap rondom USP met lanen, houtwallen, natuurvriendelijke oevers en hagen

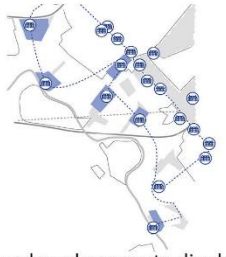

Landgoederenroute die de verschillende landgoederen recreatief met elkaar verbindt

Toegankelijk groen

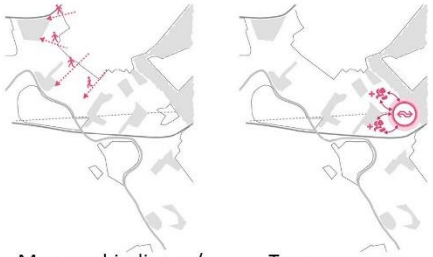

Meer verbindingen/ ommetjes vanuit Zeist in het Kromme Rijn gebied

Toevoegen van recreatief groen als onderdeel van de gebiedsontwikkeling rondom station Driebergen-Zeist

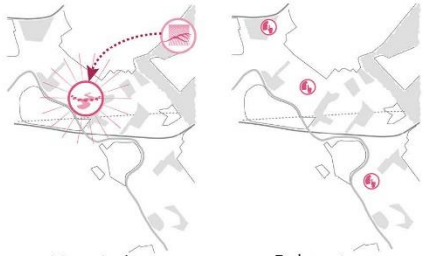

Verminderen recreatieve druk op de Heuvelrug door het Kromme Rijngebied aantrekkelijker te maken

Balans tussen recreatiedruk en natuurwaarden

Duurzame landbouw

Betere balans tussen landbouw en natuur

Stimuleren van meer kruidenrijke hooilanden en -akkers

De boer wordt in dit gebied naast voedselvoorziener ook landschapsbeheerder en krijgt daarvoor ook een reële vergoeding

Veerkrachtige natuur

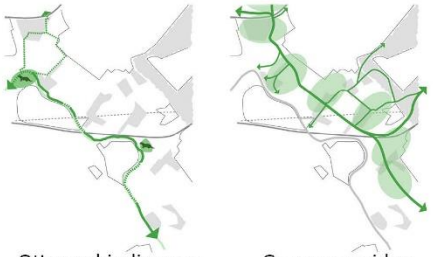

Otterverbinding van Rivierengebied naar de Noordelijke Plassen (langs de Kromme Rijn en Nieuwe Hakswetering en Biltse Grift)

Groene corridor van Kromme Rijn naar Oostelijke Vechtplassen door combinatie tussen landbouw en natuur

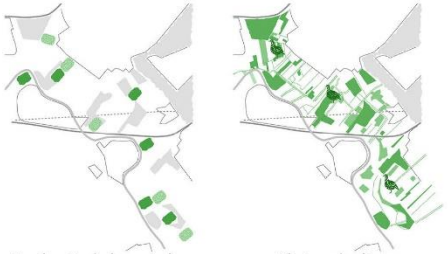

Ecologisch herstel van hakhoutbossen, rivier verbonden bosjes en (vochtige) hooilanden

Kleinschaliger landschap en ecologische verbindingszones voor de patrijs door bloemrijke gras- en akkerranden, hagen, bosjes en struwelen

Zichtbaar water

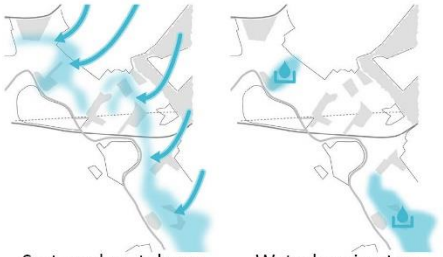

Systeemherstel van het grondwater zoadat het klaar is voor natte als droge periodes

Waterberging ten zuiden van Driebergen

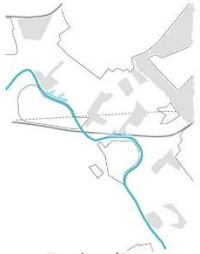

Optimaliseren kanoroute en natuurvriendelijke oevers Kromme Rijn

Lommerrijke landgoederen op de flank van de Utrechtse Heuvelrug

Bron: Prov. Gelderland, INTERREG, ARK Natuur

Bron: Buijtenland Rhoon

Bron: Vogelwacht Marssum

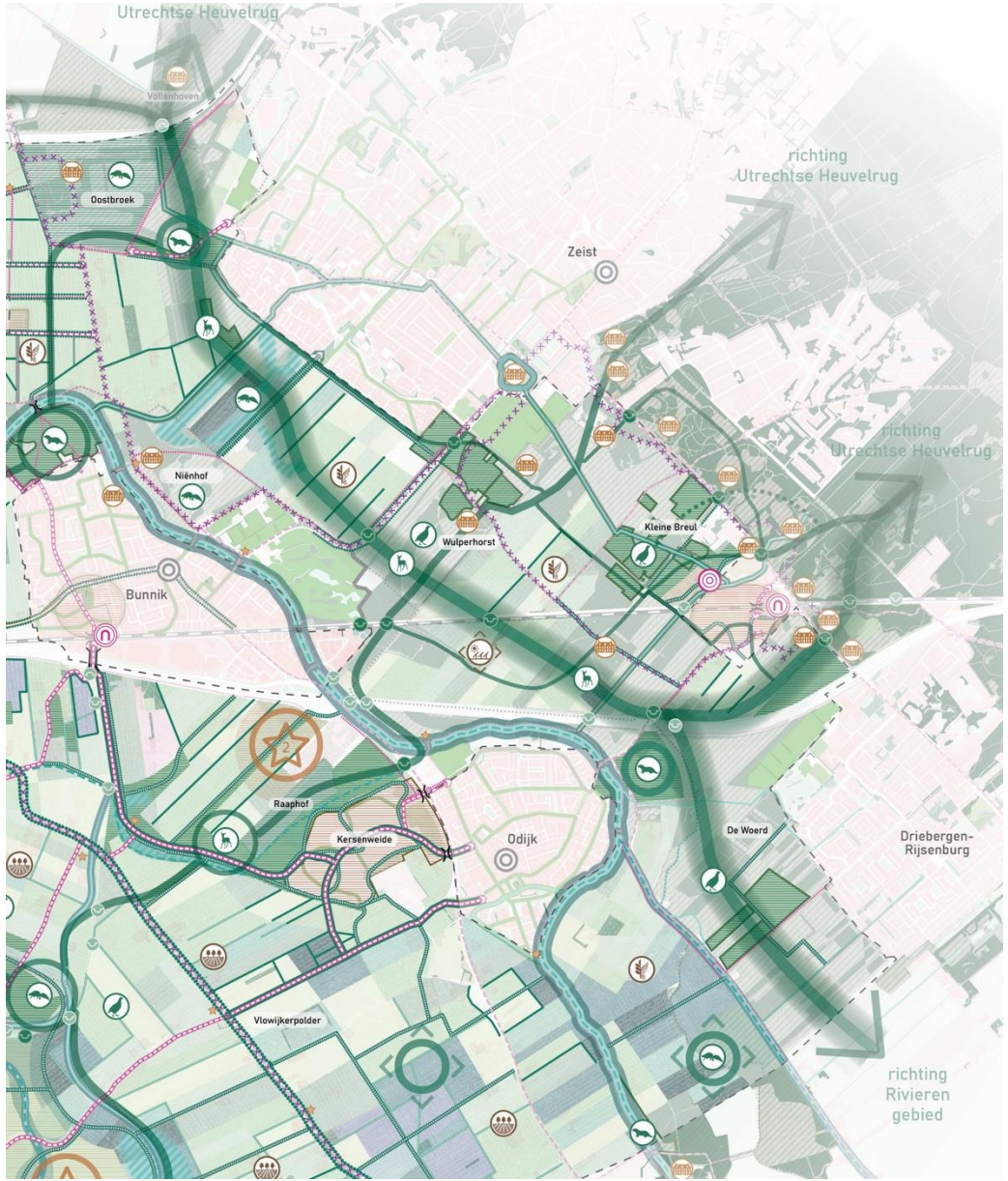

Bron: Onze Natuur

Bron: flickr

Lommerrijke landgoederen op de flank van de Utrechtse Heuvelrug

Kleinschalig agrarisch landschap gecombineerd met natuurwaarden

Vochtig hooiland met koeien

Landgoederen route

Ecologische verbinding met struinpad

Diversiteit toekomstperspectief boeren, betere verkaveling

Hakhoutbosje/rivier-verbonden bos

Beleefbare Kromme Rijn

Kromme Rijn als leefgebied voor de Otter

Visiekaart 2040

Een visie die perspectief geeft aan ontwikkelingen in de komende 15 jaar

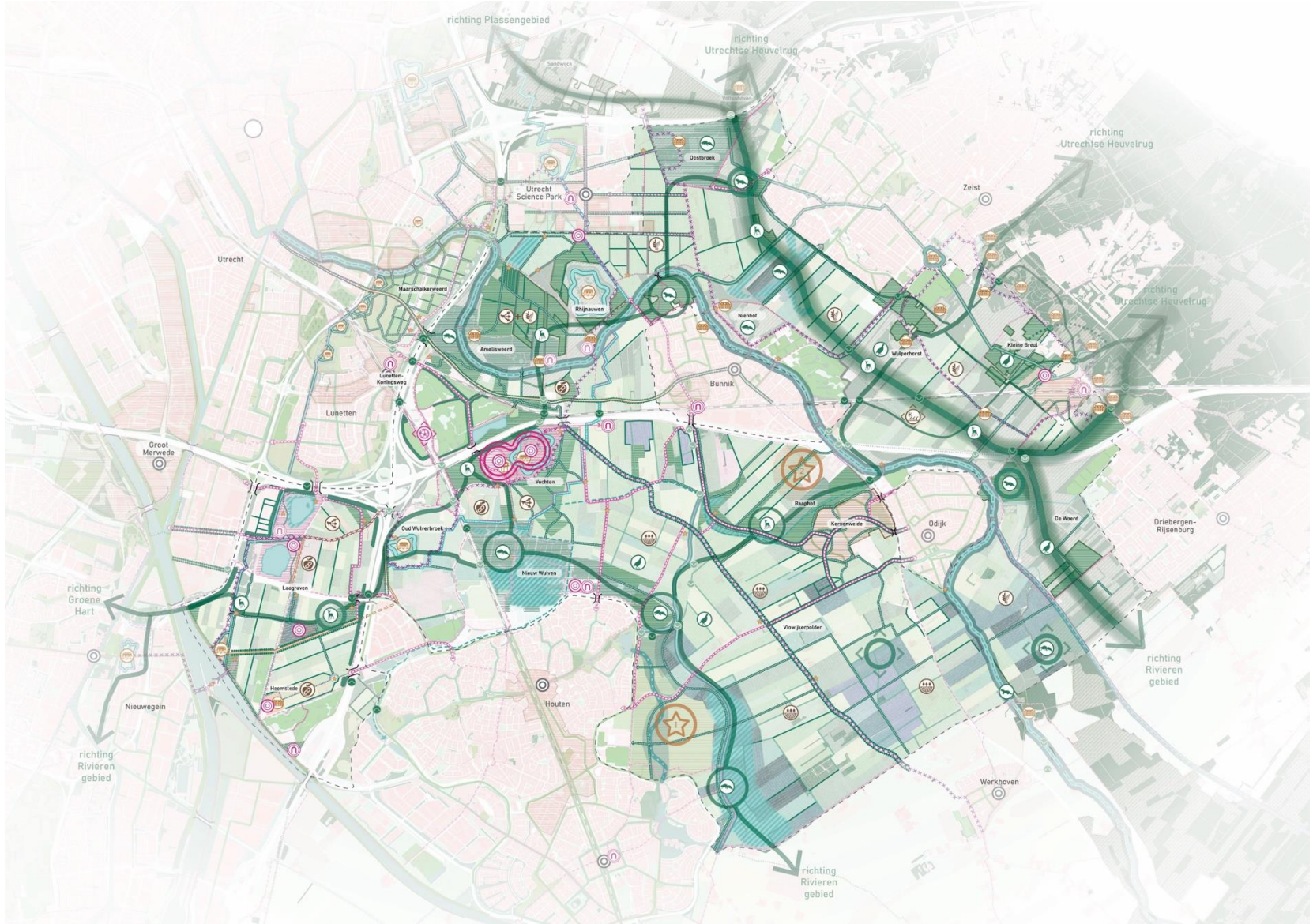

Legenda

- Gemeentegrens
- (Mogelijke) verstedelijkingslocatie
- Nieuwe recreatiegebieden
- Fietsverbindingen (best. nieuw)
- Wandelverbindingen (best. nieuw)
- Recreatieve verbindingen met een groene en ecologische inrichting (best. nieuw)
- Bestaande grote infra-kunstwerken
- Nieuwe grote infra-kunstwerken
- Buitenpoorten (best. nieuw)
- Zoekopgave nieuwe sportvelden
- Recreatieve attractie
- Bestaand sportterrein/-golfbaan
- Natuurnetwerk Nederland (NNN)
- Groene contourgebieden
- Nieuw groengebied
- Nieuwe natuurkernen (indicatief)
- Ecologische verbindingen
- Nieuwe houtwallen/ bosschages
- Groene-blauwe dooradering landbouwgebied
- Leefgebied ree
- Leefgebied kamsalamander
- Leefgebied otter
- Leefgebied patrijs
- Faunapassage (tunnel) (best. nieuw)
- Faunapassage (brug)
- Waterloop met natuur-vriendelijke oevers
- Levendige boerensloten
- Ruimte voor groeiende wateropgaven
- Kanoroute (te onderzoeken)
- Herstel tankgracht
- Zonnepark
- Landgoed
- Limes
- Fort
- Acces
- Landschapsbelevingspunt indicatief)
- Waterlinie-/Limes-/ landgoederenroute
- Agrarisch productielandschap
- Stimuleren korte ketens
- Stimuleren verbrede landbouw
- Stimuleren natuurinclusieve landbouw
- Zoekgebied zonnevelden
- Wens gemeente Houten gebieds-ontwikkeling inclusief wonen Houten Oost
- Wens gemeente Bunnik gebieds-ontwikkeling inclusief mogelijk toekomstige werklocatie

Uitvoeringsprogramma

Van visie naar uitvoering

Om de geschetste visie daadwerkelijk te realiseren is het van belang om deze te vertalen in concrete projecten en acties. Dit is concreet gemaakt voor de komende jaren, waarbij de maatregelen uit 'UPLG maatregelenpakket 1' een belangrijke katalysator zijn, aangezien hier nu middelen voor zijn. Voor de langere termijn is de visie wel vertaald in projecten maar deze vragen nog meer uitwerking en hiervoor moet vaak ook nog dekking worden gevonden.

Voor het waarmaken van de uitvoering is enerzijds een structureel vervolg tussen de betrokken overheden nodig. Deze intentie is er en zal worden vastgelegd in een vervolg op de huidige samenwerkingsovereenkomst. Daarnaast kan de uitvoering alleen een succes worden door dit samen met alle betrokkenen uit het gebied te doen: bewoners, ondernemers, grondeigenaren, belangenvertegenwoordigers, omwonenden etc.

In een –in detail apart uit te werken- uitvoeringsprogramma gaan we in op de volgende onderwerpen:

1. Concrete projecten korte termijn
   - gebiedsbrede projecten
   - vier clusters van projecten in deelgebieden
   - overige kansrijke projecten
2. Haalbaar maken van de volgende fase: uitwerking en lobby
3. Grondgebruik: benutten van kansen
4. Programma: organisatie, bemensing, financiële sturing en communicatie

Projecten korte termijn (2025-2029)

Gebiedsbrede projecten

Een aantal onderwerpen speelt in het hele gebied. Dit gaat in belangrijke mate over de toekomst van de landbouw. We willen aan de slag met de volgende onderwerpen:

1. Verduurzaming van de landbouw gericht op:
   1). bedrijven die op duurzame wijze door willen (groeien) als agrarisch bedrijf
   2). natuurinclusieve landbouw en groen-blauwe dooradering
   3) combinaties met andere functies, zoals recreatie, zorg, educatie etc.
   4) lokale afzet, waarbij dit nadrukkelijk ook om de afzetkant gaat
   Dit willen we –naast individuele betrokkenen- in nauwe samenwerking met o.a. LTO en BoerenNatuur doen.

2. Verbeteren verkaveling en grondgebruik
   Voor zowel de individuele boeren als voor de ecologische structuur en recreatie ligt er een kans in het verbeteren van de verkaveling in het gebied. Dit vraagt wel dat we hier gezamenlijk meer grip op krijgen. Een eerste stap is het maken van een grondstrategieplan.

3. Vertaling ontwikkelperspectief in ruimtelijk beleid en gezamenlijk afwegingskader en afwegingskader initiatieven
   Om de dynamiek en energie in het gebied maximaal te benutten is het van belang dat we als overheden helpend zijn bij initiatieven, of direct duidelijk als iets niet past. Dit vraagt een verbeterslag binnen de betrokken overheden.

Projecten korte termijn (2025-2029)

Focus op deelgebieden, met maatregelenpakket 1 uit Utrechts Programma Landelijk gebied (UPLG) als katalysator

In elk van de vier deelgebieden zijn middelen beschikbaar vanuit het UPLG voor specifieke maatregelen (zie onderstaande tabel). Deze benutten we als katalysator en multiplier. De UPLG maatregelen zijn gericht op natuur en water. Dit verbreden we door ook combinaties te maken met o.a. recreatie. Het gaat daarmee om vier clusters van projecten: In Laagraven, Nieuw Wulven & Fortenpark, Odijk-Kersenweide, Bunnik-Zeist. Daarnaast is er rond de Kromme Rijn nog een opgave (en dekking) voor maatregelen voor de otter.

Naast deze clusters zetten we komende jaren ook in enkele andere projecten zoals het ontwikkelen van de Kleine Breul als natuurgebied, voor Amelisweerd / Rhijnauwen het versterken van combinaties van natuur, landbouw en recreatie en verkennen we het opzetten van een landgoedmerk en een voedselhub en in Laagraven gaan we aan de slag met een pilot BKN (basiskwaliteit natuur).

Deelmaatregel		Bedrag
A	Nieuwe regionale natuurkern Odijk: 20 hectare toegankelijk natuur/deels bos, 3 km nvo's, 6 ha gbda	€ 3,9 mln
B	Versterking Nieuw Wulven: water vasthouden, nieuwe toegankelijke natuur (20 ha), beleving landschap/waterlinie, gbda, nvo's	€ 2,4 mln
C	Versterking groenblauwe structuren in Laagraven: water vasthouden, nvo's (1 km), gbda (3 ha), beleving landschap/waterlinie	€ 2,2 mln
D	Maatregelen voor de otter: otterpassage Kromme Rijn	€ 0,3 mln
E	Realisatie nieuwe toegankelijke natuur in deelgebied Zeist: bijv. gbda, kwelnatuur, nieuw (nat) bos: 10 ha	€ 1,9 mln

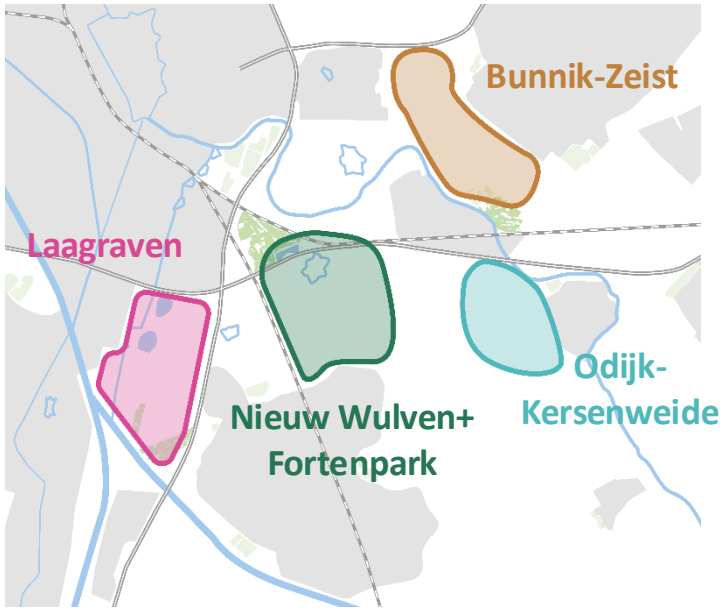

Kaart met de deelgebieden waar de focus op ligt in het uitvoeringsprogramma

Focus op 4 clusters aan projecten

Laagraven

Projecten komende 5 jaar
Noordplas inzetten om water vast te houden i.c.m. versterken van recreatieve functie
Inundatiekanaal baggeren en aanleg natuurvriendelijke oevers
Wandelbrug over inundatiekanaal naar 'Regiowoutbosje'
Herinrichting 'Regiowoutbosje', incl. rustzone voor reeën
Groenblauwe dooradering bijv. in Heemstede-Noord, rond Noordplas, Kasteeltuin Heemstede etc.
Wandelpaden tussen Heemstede-Noord richting Regiowout, en Waijensedijk en/of Kasteeltuin Heemstede
Beleefplek waterlinie: combinatie van erfgoed, landschap en natuur (bijv. bij inundatiekanaal)
Heemstede-Noord: marktuitvraag t.b.v. recreatieondernemer
Basisinrichting Heemstede-Noord
Opwaarden Carpoolplaats A27 Hollandse Waterlinies, 1e fase
Opstellen visie Landschappark Laagraven (lange termijn)

NB: dit betreft projectideeën o.b.v. huidige inzichten die nader moeten worden uitgewerkt:

- *Samen met direct betrokkenen*
- *Financieel: ontwerp en kosten moeten nog uitgewerkt. Dekking is nog niet volledig rond*
- *Locatie van projecten hangt af van uitwerking en medewerking grondeigenaren*
- *Bestuurlijke besluitvorming en juridisch-planologische vertaling moet nog plaatsvinden*

Focus op 4 clusters aan projecten

Nieuw-Wulven & Fortenpark

Projecten komende 5 jaar
Opgaven in Nieuw Wulven
Water vasthouden in Nieuw Wulven
Versterking bestaande natuur/verbetering watersysteem (incl waterkwaliteit)
Nieuwe natuur/bos/voedselbos totaal 15 ha (incl. afwaardering grond)
Verbetering recreatieve voorzieningen, toevoegen paden
Beefplek voor erfgoed, natuur en landschap o.a. beleving tankgracht
Opgaven Fortenpark
Icoon t.b.v. beleving van de Limes
Aanpassing paden Castellum Fectio
Groen-blauwe dooradering
Beleefplekken erfgoed/natuur/landschap
Extra recreatieve voorzieningen
Onderzoek ontsluiting/nieuwe parkeerplaats (bij tankstation, buitenpoort)
Onderzoek recreatieve verbindingen/uitbreiding klompenpad

NB: dit betreft projectideeën o.b.v. huidige inzichten die nader moeten worden uitgewerkt:

- *Samen met direct betrokkenen*
- *Financieel: ontwerp en kosten moeten nog uitgewerkt. Dekking is nog niet volledig rond*
- *Locatie van projecten hangt af van uitwerking en medewerking grondeigenaren*
- *Bestuurlijke besluitvorming en juridisch-planologische vertaling moet nog plaatsvinden*

Focus op 4 clusters aan projecten

Odijk-Kersenweide

Projecten komende 5 jaar
Fietspad Houten - Odijk, groen-blauwe dooradering, wandelpad
Fietspad Kersenweide - station Bunnik
Fietsverbinding Kersenweide - fietspad Houten - Odijk
Wandelpaden gekoppeld aan fietspaden Kersenweide
Toegankelijke nieuwe natuur/nieuw bos: ca. 18 ha, waarvan mogelijk ook 1 -2 ha voedselbos
Toevoegen beleefplekken erfgoed, natuur, speelvoorzieningen, rustpunten etc. (uitwerking ontwerpend onderzoek)
Mitigerende natuurmaatregelen t.b.v de das in het Raapfhofsebos
Fiets- en wandelbrug over de A12
Doorfietsroutte Houten - Bunnik - USP
Haalbaarheidsonderzoek kanoroute Kromme Rijn - Kersenweide - Nieuw-Wulven
Realisatie kleine landschapselementen bij agrariërs (proces)

NB: dit betreft projectideeën o.b.v. huidige inzichten die nader moeten worden uitgewerkt:

- *Samen met direct betrokkenen*
- *Financieel: ontwerp en kosten moeten nog uitgewerkt. Dekking is nog niet volledig rond*
- *Locatie van projecten hangt af van uitwerking en medewerking grondeigenaren*
- *Bestuurlijke besluitvorming en juridisch-planologische vertaling moet nog plaatsvinden*

Focus op 4 clusters aan projecten

Bunnik-Zeist

Projecten komende 5 jaar
Uitwerking visie (herverkaveling) tussen Bunnik en Zeist
Wandelroute vanuit Zeist west naar buitengebied / Kouwenhovense laan (icm robuustere natuur)
Struinpaden Zeist, Aansluitende wandel- en struinpaden. Versterken wandelnetwerk
Reconstructie wandel- en fietspad langs Koelaan
Realiseren van 2 faunatunnels onder Koelaan
Fietspad USP - Zeist (icm met ontwikkeling natte natuur)
Realisatie 10 ha nieuwe natuur
Otterverbinding Kromme Rijn
meenemen waar kan
Terugbrengen kleinschalige landschapselementen
Invulling geven aan Groen contour
Meer kruidenrijke hooilanden en -akkers

NB: dit betreft projectideeën o.b.v. huidige inzichten die nader moeten worden uitgewerkt:

- *Samen met direct betrokkenen*
- *Financieel: ontwerp en kosten moeten nog uitgewerkt. Dekking is nog niet volledig rond*
- *Locatie van projecten hangt af van uitwerking en medewerking grondeigenaren*
- *Bestuurlijke besluitvorming en juridisch-planologische vertaling moet nog plaatsvinden*

Overige kansrijke projecten

Er zijn ook projecten die buiten de 'UPLG-clusters' vallen en wel kansrijk zijn om in de komende jaren uit te voeren en nu energie op te zetten. Dit gaat om:

- Landgoedmerk Amelisweerd in korte keten initiëren / opzetten.
  Trekker verkenningsfase: gemeente Utrecht
- Beweging naar natuurinclusieve en recreatie landbouw op Landgoederen Amelisweerd
  Trekker: gemeente Utrecht, loopt.
- Kleine Breul ontwikkelen als natuurgebied
  Trekker: gemeente Zeist
- Voedselhub bij pleisterplaats USP. Mogelijk project, start na verkenning landgoedmerk Amelisweerd.
  Trekker: gemeente Utrecht.
- Pilot Basiskwaliteit Natuur
  Trekker: n.t.b.

Dit is een dynamische lijst, waar projecten aan toegevoegd kunnen worden of evt. na een verkenning ook af kunnen vallen of wijzigen. Deze projecten kennen een eigen financiering / dekking, die soms ook nog moet worden uitgewerkt.

Kosten en dekking 2025-2028

De kosten en dekking voor de eerste periode van de uitvoering zijn -deels nog onder voorbehoud van bestuurlijke besluitvorming- als volgt verdeeld:

- De totale kosten van het programma in de periode 2025-2028 zijn voor de vier clusters aan projecten en de programmasturing geraamd op € 27,9 mln. (incl. BTW). Hiervan is 1,5 mln. voor de overall programmasturing, de rest voor uitvoering incl. voorbereiding. De exacte bedragen zullen na de planuitwerking nog preciezer worden.
- Een belangrijke dekkingsbron komt vanuit Maatregelenpakket 1 van het UPLG waar 10,7 mln. beschikbaar is.
- Daarnaast investeert de provincie vanuit verschillende programma's nog 8,7 mln. in het gebied, waarvan het grootste deel voor (door)fietsroutes is bestemd. Daarnaast wordt ingezet op een bijdrage vanuit de tenderregeling Groen Groeit Mee van ca 1,6 mln. Deze is echter vooraf niet toe te zeggen. Tenslotte neemt de provincie de helft van de kosten voor de overall programmasturing voor haar rekening.
- Met de middelen vanuit UPLG en de andere provinciale dekkingsbronnen is voor de eerste fase van de uitvoering concreet zicht op 90% van de dekking.
- De gemeenten en HDSR zorgen voor dekking van in totaal ca. 2,7 mln. resterende kosten. Deze wordt waar mogelijk ingezet als cofinanciering voor o.a. de genoemde tenderregeling. De verdeling is tot stand gekomen op basis van de projecten zoals in voorgaande sheets beschreven.
- De kosten zijn nog excl. beheerlasten aangezien die nu nog niet goed zijn te ramen. Dit zal in de eerste fase van de uitwerking van projecten worden gedaan zodat vooraf helder is wie het beheer gaat doen en hoe deze kosten worden gedekt.
- Naast deze bedragen investeren partijen ook via andere wegen nog in het gebied, zoals bijv. gemeente Bunnik rondom de Kersenweide en gemeente Zeist bij de Koelaan.

Verdeling resterende dekking

Gemeente / waterschap	bijdrage
Utrecht	542.000
Nieuwegein	177.000
Houten	374.000
Bunnik	322.000
Zeist	246.000
HDSR	1.017.000
Totaal	**2.678.000**

Alle bedragen zijn incl. BTW en excl. beheerlasten

Doorkijk projecten na 2028

Met de projecten en acties die we de komende jaren gaan uitvoeren, zetten we nu al een grote stap. Voor het behalen van alle doelen uit het ontwikkelperspectief is echter veel meer nodig. Het is dan ook een perspectief op 2040 en zal ook uitvoering vragen in de komende 15 jaar. Hiervoor hebben we een brede inventarisatie van (potentiële) projecten gemaakt die we de komende jaren concreter moeten maken en in de tijd moeten zetten. Een paar voorbeelden van grote projecten en opgaven voor de volgende fase zijn:

- Het zowel ecologisch als recreatief beter verbinden van Amelisweerd en Rhijnauwen met Fort Vechten en Fectio;
- Het toevoegen van viaducten, ecoducten en faunapassages op verschillende plekken in het gebied om de barrièrewerking van snelwegen, provinciale wegen, spoorlijnen en het Amsterdamrijnkanaal te verkleinen;
- Nieuw Wulven uitbreiden richting het zuidoosten als ‘groene schil’ om Houten;
- Blijvend via verschillende routes (zoals verbreding, innovatie, extensivering) inzetten op de transitie van landbouw zodat de voedselproductie in balans met de natuur komt;
- Verder toevoegen van recreatieve routes, ecologische verbindingen en natuurkernen in het gebied;
- Groene en recreatieve gebieden realiseren/versterken gekoppeld aan toekomstige verstedelijking, onder andere rond USP en Driebergen-Zeist.

Nu bouwen aan de uitvoering van later

De komende jaren moeten we -naast de realisatie van de concrete projecten- ook zorgen dat de volgende stap met het ontwikkelperspectief straks kan worden gezet. Grote opgaven rond de landbouw, het toevoegen van natuur en recreatie en dure ingrepen om barrières als snelwegen en spoorlijnen te slechten voor mens en dier, zijn hiermee nog niet gerealiseerd en zijn nu ook nog niet haalbaar.

We moeten niet wachten om hieraan te werken tot we willen starten met de uitvoering. De komende jaren doen we een aantal dingen om de uitvoering hiervan in een latere fase mogelijk te maken:

- Continu werken aan structurele bekostiging van het programma;
- Gerichte uitwerking van prioritaire projecten (waar nu geen dekking voor is);
- Lobby op zowel het geheel als op prioritaire projecten. En hierin de combinatie zoeken met de verstedelijkingsopgave;
- Oog voor kansen hebben, en daar flexibel op inspelen.

Kick Pruijsbrug, Hoofddorp

Grondgebruik – benutten van kansen

Een groot deel van de ambities die we in dit perspectief hebben geformuleerd zal op grond van derden (niet de betrokken overheden) moeten plaatsvinden. Het grondeigendom is versnipperd. Een groot deel van de grond is in gebruik en eigendom van boeren, partijen als Staatsbosbeheer en Utrechts Landschap hebben veel grond en ook ontwikkelaars hebben eigendom in het gebied. De inzet is in belangrijke mate gericht op het meer combineren van doelen en functies op dezelfde grond, maar ook zal er verandering in grondeigendom nodig zijn. Dit vraagt samenwerking en vertrouwen. Samenwerken in een versnipperd gebied is van cruciaal belang voor het slagen van het ontwikkelperspectief

- Dit vraagt dat we als overheden over gemeentegrenzen heen kijken;
- Goed samenwerken met de diverse eigenaren en meebewegen met kansen die zich voordoen;
- Waar dat meerwaarde voor partijen op kan leveren, ook inzetten op nieuwe vormen van kavelruil (zie volgende sheet);
- Via een landschappelijk raamwerk en slimme combinaties met beperkte ruimte veel doelen realiseren (zie volgende sheet).

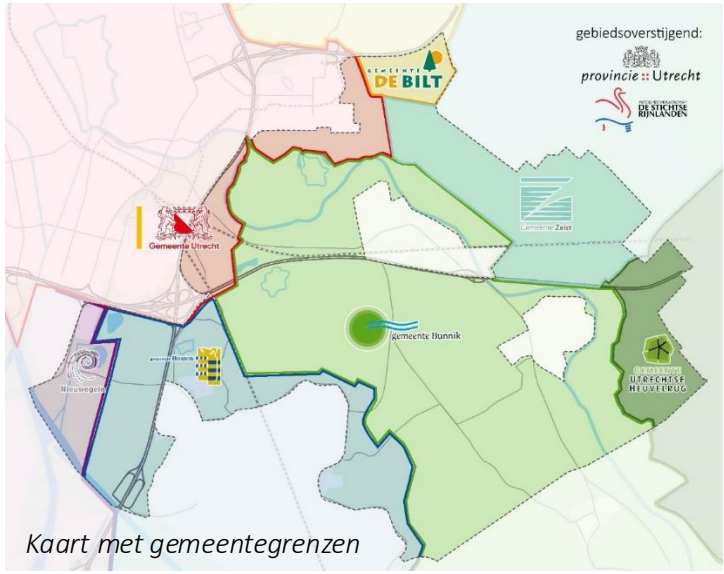

Kaart met gemeentegrenzen

Hoe? Nieuwe ruilverkaveling

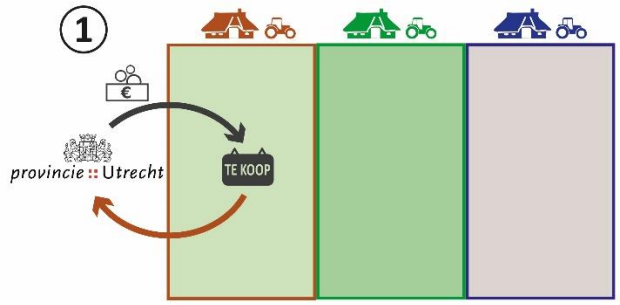

- Een agrariër wil zijn bedrijfsvoering beëindigen en zijn grond verkopen
- De overheid koopt de grond voor een marktconforme prijs

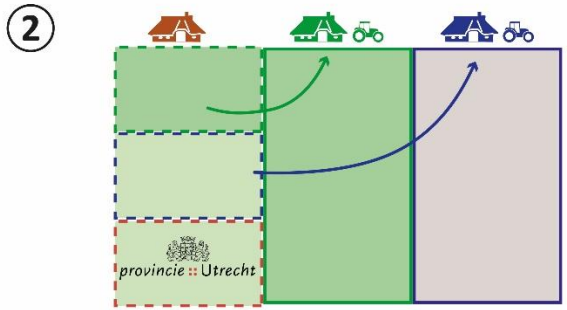

- De overheid maakt afspraken met de agrariërs in de buurt voor een herverdeling van de aangekochte en waar nodig bestaande grond en het beheer, waarna een deel van de grond wordt door verkocht

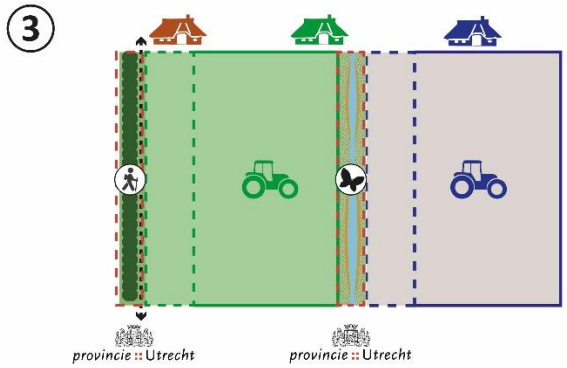

- De agrariërs in de buurt krijgen de nieuwe grond in eigendom waardoor hun areaal wordt vergroot en de bedrijfsvoering wordt geoptimaliseerd.
- Provincie richt stroken in tussen de eigendommen als groenblauwe dooradering passend bij het landschap voor natuur en recreatie afhankelijk van de context.

Hoe? Bouwen aan een landschappelijk raamwerk

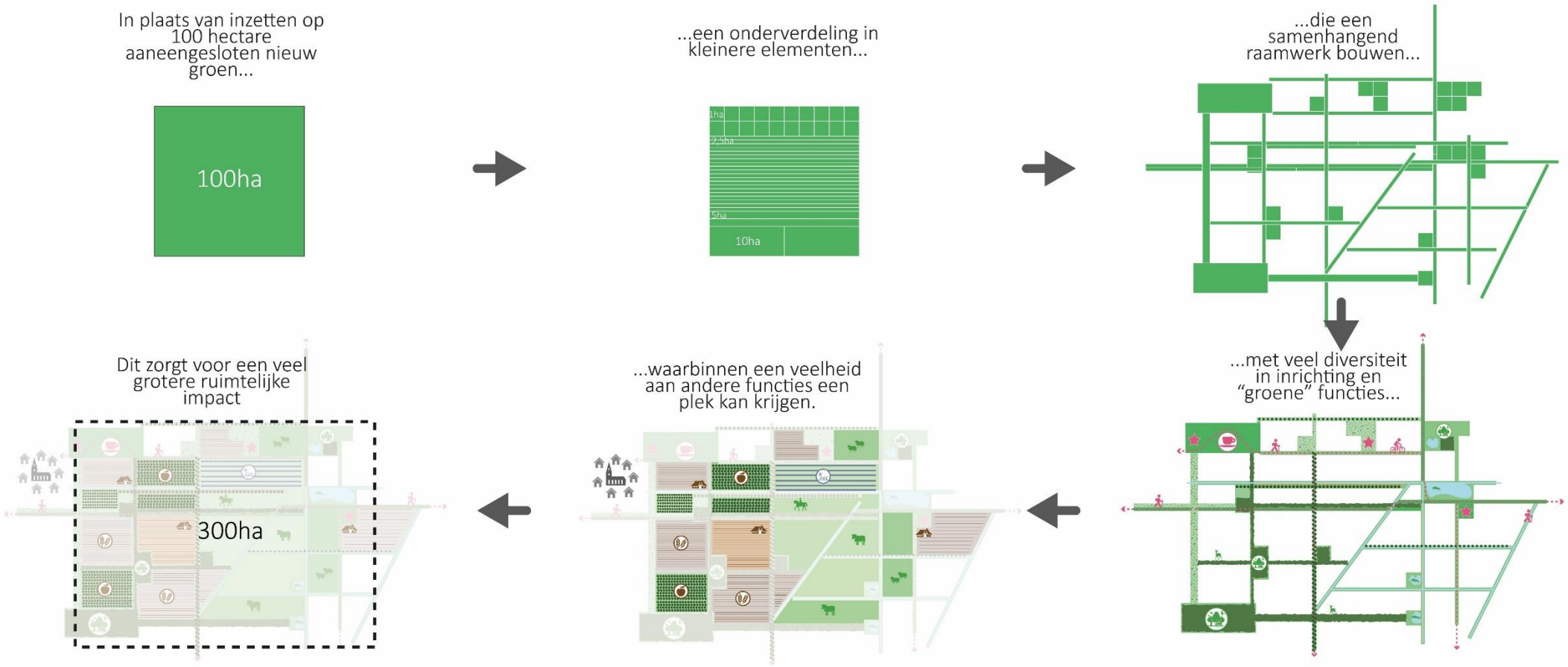

Met als voordelen:

- Een aantrekkelijker en afwisselender landschap;
- Mogelijkheden om oude structuren te herstellen;
- Minder grondverwervingskosten;
- Meer afwisseling en meer gradiënten in het landschap zorgt voor meer biodiversiteit;
- Recreatieve routes 'lenen' uitzichten van tussenliggende kavels: recreatiegebied lijkt groter;
- Raamwerk zorgt voor continuiteit en verbinding, daar binnen juist veel meer flexibiliteit en vrijheid;
- Verbindingen tussen grote natuur- en recreatiegebieden zijn zo vorm te geven.

Programma Kromme Rijn Linie Landschap

Om zorg te dragen voor de uitvoering in de komende jaren, te werken aan de langere termijn, kansen te pakken en de samenhang te bewaken, werken we als overheden de komende jaren samen aan dit gehele programma. Hiermee borgen we dat we –vanuit inhoudelijke logica- over gemeentegrenzen heen werken, geldstromen bundelen en belangen van betrokkenen optimaal een plek kunnen geven. Hiervoor richten we een kleine werkorganisatie in met een programmamanager en enkele projectleiders. De verschillende overheden brengen ambtelijke kennis en inzet in voor de projecten waar dat van belang is. Dit ondersteund op het vlak van financiën en communicatie.

De afspraken worden vastgelegd in een samenwerkings-overeenkomst. Een stuurgroep besluit jaarlijks over nadere uitwerking en evt. wijzigingen in het uitvoeringsprogramma voor de komende jaren. De samenwerking gaan we nu aan voor een periode van 4 jaar. Hiermee borgen we dat we in elk geval de eerste fase van de realisatie van de ambities uit dit ontwikkelperspectief waar kunnen maken.

Fruitkraam langs de Achterdijk

Colofon

Het ontwikkelperspectief en uitvoeringsprogramma voor het Kromme Rijn Linie Landschap zijn mede mogelijk gemaakt door:

provincie :: Utrecht

HOOGHEEMRAADSCHAP DE STICHTSE RIJNLANDEN

Gemeente Zeist

Nieuwegein

gemeente Houten

Gemeente Utrecht

gemeente Bunnik

Kernteam:

Hilco van der Wal (projectleider)
Dion Koens (landschapsarchitect)
Jorn Verboon (landschapsontwerper)
Heleen Boerma (adviseur Provincie Utrecht)

In opdracht van:

GROEN GROEIT MEE

Projectgroep:

Laurens Vogelezang, Bianca van Eck, Myrjam de Graaf (provincie Utrecht)
Ben Jonkman & Wietse Wierks (HDSR)
Pauline de Koning (gemeente Bunnik)
Marianne van Ammers & Koen Helling (gemeente Houten)
Anke Huppertz (gemeente Nieuwegein)
Emiel Fonville & Marieke Fleer (gemeente Utrecht)
Coosje Bakker-Wartena & Daan Bleichrodt (gemeente Zeist)